

K R O N I K A
O B C E
T A C H L O V I C E

PŘÍLOHA

MAJITELÉ VSI TACHLOVICE,
TACHLOVICKÉHO PANSTVÍ
A

C. K. VELKOSTATKU

Obsah

VES TACHLOVICE	2
GEBHARD Z TACHLOVIC, VLADYKA	2
JAN ŠTUDENT Z TACHLOVIC	3
OLDRA ZE ZHUDOVIC (DRŽITEL)	4
BUŠEK Z TACHLOVIC A JEHO SYN BUŠEK	4
RODOVÝ ZNAK RYTÍŘŮ BUŠKŮ Z TACHLOVIC (TAKLOVIC):	5
PŘECH Z Kladna	6
ZDENĚK Kladenský z Kladna.....	6
JAN ŠMIKOUSKÝ ZE ŽDÁRU.....	7
SYNOVÉ OLDŘICHA ŽDÁRSKÉHO ZE ŽDÁRU (SPOLEČNĚ).....	7
JAN STARŠÍ ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU, NA ČERVENÉM ÚJEZDU, TACHLOVICHA NA Kladně	8
ALBÍN ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU A NA TACHLOVICÍCH	11
PETR VOK ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU, NA VELKÉM KVICI A NEOPRÁVNĚNĚ NA TACHLOVICÍCH	11
JAN JIŘÍ ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU A NA Kladně	12
GOTTHARD FLORIAN ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU, NA ČERVENÉM ÚJEZDU, TACHLOVICÍCH, JENČI, HOSTIVICÍCH A MALÍKOVICÍCH	13
JAN MLADŠÍ ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU, NA ČERVENÉM ÚJEZDU A TACHLOVICÍCH	14
FLORIAN JETŘICH ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU, NA ČERVENÉM ÚJEZDU, JENČI, TACHLOVICÍCH, Kladně, VIČICÍCH A <i>BOLEBOŘI</i>	16
FRANTIŠEK ADAM EUSEBIUS ŽDÁRSKÝ ZE ŽDÁRU, NA ČERVENÉM ÚJEZDU, VIČICÍCH A <i>BOLEBOŘI</i>	19
JOHANNA EUSEBIE BARBORA CARETTO – MILLESIMO, ROZENÁ HRABĚNKA ŽDÁRSKÁ ZE ŽDÁRU	22
TACHLOVICKÉ PANSTVÍ A C.K. VELKOSTATEK	25
KAREL JÁCHYM HRABĚ Breda	25
ANNA MARIE FRANTIŠKA TEREZIE, KNĚŽNA SASKO – LAUENBURSKÁ, ENGERNSKÁ A WESTFÁLSKÁ, HRABĚNKA Z NEUBURGU A VELKOVÉODKYNĚ TOSKÁNSKÁ	29
ERB ANNY MARIE FRANTIŠKY, PRINCEZNY SASKO – LAUENBURSKÉ, ERGERNSKÉ A VESTFÁLSKÉ.....	36
MARIE ANNA KAROLINA NEUBURSKÁ.....	37
KLEMENT FRANTIŠEK DE PAULA, KURFIŘT BAVORSKÝ	37
MAXMILIAN III. JOSEF KURFIŘT BAVORSKÝ.....	37
KAREL II. AUGUST VELKOVÉVODA ZWEIBRÜCKENSKÝ.....	38
KRISTIAN AUGUST VÉVODA VALDECKÝ	38
KAREL II. AUGUST VELKOVÉVODA ZWEIBRÜCKENSKÝ.....	38
MAXMILIAN JOSEF KURFIŘT BAVORSKÝ	38
FERDINAND, ARCIVÉVODA, KURFIŘT SALCBURSKÝ, OD R. 1814 VELKOVÉVODA TOSKÁNSKÝ	38
LEOPOLD, ARCIVÉVODA RAKOUSKÝ A VELKOVÉVODA TOSKÁNSKÝ	38
FERDINAND I. DOBROTIVÝ, CÍSAŘ RAKOUSKÝ.....	39
FRANTIŠEK JOSEF I., CÍSAŘ RAKOUSKÝ	39
KAREL I., CÍSAŘ RAKOUSKÝ	40
ČASOVÝ PŘEHLED MAJITELŮ VSI TACHLOVICE:.....	40
ČASOVÝ PŘEHLED MAJITELŮ TACHLOVICKÉHO PANSTVÍ A C.K. VELKOSTATKU	40
ZDROJE.....	41

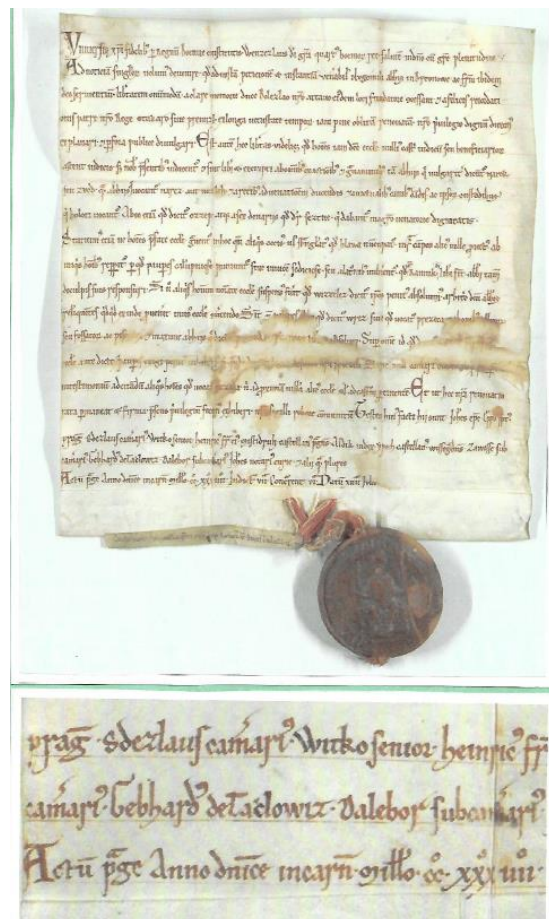
„Co platna jest urozenost nebo hojnost jmění, není – li při nich čistého svědomí, pravé víry a naděje ve svaté vzkříšení.“

Karel IV., (1316 – 1378)
římský císař a český král

VES TACHLOVICE

Gebhard z Tachlovic, vladyka

Nejstarším a prvním písemně známým majitelem tachlovického statku se uvádí roku 1234 Gebhard z Tachlovic (Gebhard de Taclowiz), vladyka. Jednalo se pravděpodobně o významnou osobnost, protože se uvádí jako svědek na listině vydané králem Václavem I. pro břevnovský klášter.

Datum: 1234, 14. července:

Václav I., král český, prohlašuje k prosbě břevnovského opata Dluhomila a bratří svobodu udělenou klášteru zakladatelem Boleslavem a jeho otcem obnovenou, podle níž byli lidé kostela vyňatí z jurisdikce hradeckých soudů a směli býti souzeni jen v králově přítomnosti, dále byli osvobozeni od různých břemen a podrobeni jurisdikci opata.

Svědkové, kteří dosvědčili tento skutek, byli tito:

Johannes, biskup

Eppo, pražský radní

Sdeslaus (Zděslav), komoří
Witko, starší
Henricus (Jindřich), jeho bratr
Mistidruh, kastelán pražský
Aldik, soudce
Ypoch, kastelán vyšehradský
Zavisse (Záviš), podkomoří
Gebhard de Taclowiz
Dalebod (Dalibor), podkomoří
Johannes notarius curie (notář).

Tomáš, syn Bernarda, pražského měšťana
Konrád Klementer, pražský měšťan, (polovice dvora)
Oldřich Příbramský (druhá polovice dvora)
Šimon Klementer, vlastnil celý dvůr, staroměstský pražský konšel

Ve starém spisu se uvádí, že „*osada Tachlovská, byla již ve 14. století tvrzí opatřená.*“ Okolo roku 1350 patřil dvůr o dvou poplužích v Tachlovicích Tomáši, synu Bernarda, pražského měšťana. Tomáš se také uváděl v souvislosti s půjčkou 250 kop českých grošů od Jence z Unhoště a dal mu do zástavy tachlovický dvůr. Jiná zpráva uvádí, že Tachlovice, západně od Ořechu, patřily od roku 1357 Konrádovi Klementerovi, pražskému měšťanovi. Ten prodal tvrz a polovinu dvora Oldřichu Příbramskému, jinak Čotrovi, rovněž pražskému měšťanovi. Následkem prodeje a koupě vykonávali právo podací (právo dosazovat kněze) oba společně. Dědicem Klementerovy poloviny se stal Šimon Klementer, který roku 1362 Čotrovův díl koupil a spojil tím celý statek opět ve svém držení. Konrád i Šimon Klementerové byli staroměstští konšelé, první v letech 1357 – 1358, druhý v roce 1362. Avšak později se ocitlo tachlovické zboží opět v rodině Čotřů, neboť r. 1382 tu byl pánem Petr Čotr a měl zde právo podací.

Koncem 14. století patřila část vsi kanovnické prebendě a užíval ji kanovník Petr ze Všerub. (Prebenda, též obročí či beneficium je výraz z církevního práva a znamená příjem spojený s určitou službou, úřadem nebo postavením. Může se jednat o výnos z pozemků jako způsob naturálního hospodaření na obživu kněze).

Na začátku 15. století vlastnil Tachlovice Jan Študent (psáno také ve tvaru Student). V roce 1402, když zemřel tachlovický kněz Jadok, (Jodok, Jost, Jodocus), jmenoval jeho nástupcem faráře Mikuláše, dříve kazatele z kostela svatého Víta.

Jan Študent z Tachlovic

Jan Študent se mimo jiné připomíná roku 1402 jako majitel Pachtovského domu v Praze. Vlastnil rovněž v roce 1420 Chrástany u Rakovníka. Také vystupoval jako svědek při sporu Jindřicha a Jana staršího z Hradce.

Jan Študent byl především známý jako starší purkrabí hradu Křivoklát, tehdy zvaného Hrádek. Úřad zastával v letech 1401 – 1429. Jako přívrženec katolické strany a císaře Zikmunda hájil v roce 1422 hrad Karlštejn při obléhání husitskými vojsky. Příbuzní Jana Študenta se však přidali k husitské straně. Tachlovická tvrz byla roku 1422 dobyta Hanušem z Kolovrat a obsazená jeho posádkou. Po nějakém čase se husité na tachlovickou tvrz obořili, dobyli ji a

nechali v ní jedenáctičlennou posádku vedenou Oldrou ze Zhudovic. Nakonec tvrz 25. května 1434 pobořila a dvůr poplenila panská vojska táhnoucí k bitvě u Lipan.

Vysvětlivka:

Purkrabí (kastelán) byl původně vysoký úředník v čele purkrabství. Od 13. století měl i soudní pravomoc. Byl však vždy podřízený panovníkovi. Později zastával funkci správce a strážce hradu.

Purkrabství je označení správního celku v čele s purkrabím. Jedná se o oblast vztahující se k nejvýznamnějšímu strategickému místu – hradu.

Oldra ze Zhudovic (držitel)

Rod Zhudovských ze Zhudovic byl starý rod. Historik August Sedláček uvádí kolem roku 1422 Oldřicha čili Oldru ze Zhudovic jako horlivého táboritu, přívržence obou Prokopů (Holého a Malého), který se v roce 1422 zmocnil vsi a tvrze Tachlovice, kde byl 25. května 1434, při tažení vojsk katolických pánů k bitvě u Lipan obležený od Jana ze Švamberka a jeho spojenců: Zdeňka z Drštky, Jana Švihovského z Rýzemberka a Menharta z Hradce, k nimž se na Nučicku přidala i karlštejnská posádka. Tvrz byla útokem dobytá a Oldra s deseti členy posádky vzati do zajetí.

V 16. století získal rod Zhudovských ze Zhudovic znak s modrým štítem a stříbrnou sekerou (bradaticí) na zlatém topůrku. V klenotu byly umístěné dvě zkřížené bradatice. Od roku 1655 se střídali různí majitelé vsi a tvrze. V 17. století byl hospodářský dvorec přestavěn na dvoukřídlý barokní zámek. Ve 20. století prošel objekt necitlivými stavebními úpravami, dokonce v roce 1956 vyhořel. Jeho západní křídlo včetně kaple již nebylo obnovené.

Od roku 1960 jsou Sudovice (dříve Zhudovice) součástí nedalekého Nového Knína v okrese Příbram. Po roce 1989 byly zdevastovaný dvůr a zámek vrácené původním majitelům rodině Němotových z Prahy, která jej postupně opravuje. Věra Němotová (1917 – 2012) byla spisovatelkou a scénáristkou, která vystupovala pod pseudonymem Fan Vavřincová. Je známá jako autorka populárního televizního seriálu Taková normální rodina a mnoha románů.

Po husitských válkách se připomíná v letech 1454 – 1469 na Tachlovicích Bušek a jeho syn, rovněž Bušek, kterým snad náležel jeden díl vsi.

Bušek z Tachlovic a jeho syn Bušek

V letech 1416 - 1417 se uvádí Bušek z Tachlovic jako purkrabí na královském hradu Hauensteině (Hauenštejně, dnes Horní hrad) nedaleko Karlových Varů, kde podle historických záznamů prováděl dosazování farářů do okolních kostelů, tudíž vykonával patronátní právo za držitele hradu, českého panovníka Václava IV. Až do konce 15. století byl hrad udělován jako léno různým feudálům, mezi něž patřil i Bušek z Tachlovic.

O tom, že rytíř Bušek z Tachlovic byl vážený pro svou moudrost a diplomatické jednání, svědčí následující událost:

V neklidném 15. století bylo Klášterecko v jednom ohni. Zasloužili se o to především bratřenci Aleš a Vilém ze Šumburku. Na počátku 15. století zdědili po svých otcích hrad Perštejn (pozor, nezaměňovat s hradem Pernštejn) s poměrně rozsáhlými pozemky a drželi je ve společném vlastnictví.

Vzájemné neshody vycházející z jejich názorových rozdílů a podpořené prudkými povahami, vyústily v otevřenou válku, doprovázenou vzájemnými střety jejich bojových družin a ničením majetku. Oboustranná nesnášenlivost prorostla oba šlechtice tak mocně, že už nebyli schopni vzájemné dohody. Naštěstí si ale zachovali alespoň zbytky soudnosti a rozhodli se, že své spory

předloží k urovnání Hynkovi z Náchoda a Červené Hory, Petrovi z Chráštan a Buškovi z Tachlovic, seděním na Mašťově. V listině z roku 1431 se „*pod ztrátou cti a podílu na hradě a zboží Perštejně*“ zavázali podřídit rozhodčímu výroku této tříčlenné smírčí komise. Sepsaná listina podrobně stanovila rozdělení dosud společného majetku mezi oba bratrance. Aleš, odpůrce husitství, získal Perštejn a některé okolní vsi, Vilém, který byl protichůdného názoru, získal z rozsáhlého panství dvanáct obcí (např. Tušimice, Pruněřov) a náhradu 500 kop grošů. Postavil si nový hrad nazvaný Nový Šumburk a toto moudré rozdělení majetku skutečně přispělo k uklidnění vzájemných vztahů. Šumburk se též nazývá Šumná.

Buškův syn, též řečený Bušek, se připomíná r. 1454. Jeden z nich, buď otec, nebo syn, seděl r. 1431 právě na Mašťově.

Původně gotický hrad Hauenstein, stojící na čedičovém ostrohu, byl založený zřejmě v 1. polovině 13. století, podobně jako Loket, Červený Hrádek nebo Hasištejn. Byl součástí pohraničního opevnění na strategickém místě pro vstup do českého území a současně jako ochrana blízké zemské stezky v údolí řeky Ohře. V průběhu let často měnil majitele, jak církevní, tak feudální a opakovaně náležel králi. Za Jana Lucemburského byl často daný jako léno šlechtickým držitelům a v roce 1497 byl propuštěný z královského manství. Zajímavostí je, že od roku 1663 jej vlastnil Jan Julius, vévoda sasko – lauenburský a tvořil součást ostrovského panství. Z rodu sasko – lauenburských pocházela pozdější majitelka tachlovického panství Anna Marie Františka, velkovévodkyně toskánská. Později přešel do majetku Habsburků.

Proměnila se i podoba hradu, který byl přestavěn na zámek. Ve 20. století měnil využití, postupně chátral, až v roce 2000 zříceniny koupil Pavel Palacký, který zdárně pokračuje v jeho rekonstrukci.

Man (leník) je uživatelem léna a je vázaný svému lennímu pánovi slibem věrnosti a poslušnosti, popřípadě vojenské pomoci. Leník byl původem většinou z nižší šlechty. Za své služby panovníkovi, vyššímu šlechtici nebo duchovnímu dostal do správy a užívání příslušné majetky. Manství bylo ve středověku systémem územních a organizačních jednotek vázaných na hrady. Jednotlivá území byla vlastníkem dědičně propůjčovaná osobám (manům), které jim za to byly vázané protislužbou, nejčastěji vojenské povahy. Tito manové spolu s pozemky získali jistá práva, soudní a ekonomická privilegia.

Rodový znak rytířů Bušků z Tachlovic (Taklovic):

na štítě je kbelíkovitá přilba s chocholem nebo též klobouk tvaru květinového hrnce, z něhož vyniká kyta, což byl svazek pavích per na přilbě.

Po čase se Tachlovice staly majetkem rodu Kladenských z Kladna, zprvu Přecha z Kladna.

Rod Kladenských z Kladna byl starý vladycký rod, který vlastnil Kladno a vesnice v širším okolí. První zmínky o něm jsou známé až od počátku 14. století. V zemských deskách se uvádí, že v roce 1318 měl rod Kladenských z Kladna ve vsi dokonce tři tvrze. Vzhledem k značnému počtu potomků a následným dělením majetku došlo k vytvoření mnoha rodových linií. Je tedy obtížné důvěryhodně zjistit vazby mezi příslušníky celé rozvětvené rodiny. Nejvýznamnější byla hlavní linie, tzv. kladenská, která vytvořila v 15. století kolem Kladna rozsáhlé panství., které v polovině 16. století čítalo zhruba dvacet vesnic s tvrzemi, poplužními a kmecími dvory. Během 15. a 16. století se rod spřiznil s předními rody v okolí, včetně Martiniců na nedalekém Smečně.

Přech z Kladna

V druhé polovině 15. století se v rukou Přecha z Kladna (*před 1420 – †1470 až 1474) soustředil značný, ale rozdrobený rodový majetek Kladenských z Kladna. Neznámého roku držel mimo jiné vsi Tachlovice a Nučice. S manželkou Eliškou, dcerou erbovního měšťana Martina Čorta, měli jediného syna Zdeňka Kladenského z Kladna, který jejich veškerý majetek zdědil.

Zdeněk Kladenský z Kladna

Narodil se asi v roce 1453 na počátku vlády Vladislava Jagellonského a stal se chráněncem nejen tohoto českého krále, ale i velmože Lva z Rožmitálu, kterým prokázal užitečné služby. Podařilo se mu několikrát rozšířit kladenské panství, jež kromě jiného zahrnovalo Unhošť a množství obcí v okolí. Zdeněk vlastnil někdy po roce 1523 i pustou tachlovickou tvrz, kterou vložil do zemských desek, co dávné dědictví svého rodu. „*Toho nepsaného dědictví po předcích svých od mnoha let v pokojném držení a užívání byl a až dosud jest, to toto a svým dědicům podle nového nařízení o deskách zemských dal sepsati a do nových desek vložit.*“ Měl podací právo na Kladně a v Tachlovicích.

Ze závěti Zdeňka z Kladna: „... *ves svou Tachlovice a ves svou Nučice, avšak z těchto dvou vesnic tomu chci, aby jedna kopa grošů českých záduší tachlovického vydávána byla.*“ Tento zápis lze jen obtížně časově určit, neboť je uvedené „*v pondělí po sv. Třech králich*“. Protože zemské desky shořely v roce 1541 a pan Zdeněk zemřel v roce 1543, je pravděpodobné, že se tak stalo 7. ledna 1542.

Úmrtím Zdeňka Kladenského vymřel po meči rod Kladenských. Protože byl bezdětný, měl po jeho smrti přejít majetek na krále. Šlechtic však od něj v roce 1541 získal list, který mu zaručoval svobodné rozhodnutí o majetku. V závěti z roku 1542 odkázal veškeré nemalé jmění svému synovci Oldřichovi Žďárskému ze Žďáru, jehož matkou byla jeho sestra Maruše a otcem Jan Žďárský ze Žďáru a jeho synům. Panství čítalo dvanáct vesnic.

Zdeněk Kladenský z Kladna zemřel pak v následujícím roce 1543 ve věku 90 let. Byl pochováný před oltářem v kladenském kostele s mečem a pečetí jako poslední mužský potomek kladenské větve starobylého rodu. Než nabyla jeho závěť platnosti, Oldřich Žďárský ze Žďáru zemřel a dědictví dostali jeho synové.

Tímto dědictvím přešly Tachlovice na více než 150 let do majetku rodu Žďárských ze Žďáru.

Rod Žďárských ze Žďáru (německy Saar, Sahr, latinsky de Sora, de Sara) patřil do velkého českého panského rozrodu Janoviců, do něhož se počítali páni z Kolovrat, páni z Janovic, páni z Vimperku a četné rytířské rody. Všechny měly původně v erbů červenou orlici se zlatou pružinou na prsou, která byla položená na modrém štítě. Do středních Čech přišel již v první polovině 15. století ze západočeského Doupovska.

Rod Žďárských ze Žďáru sídlil na tvrzi Žďáru u Kadaně, čtyři kilometry severovýchodně od Doupova. Poprvé se ves připomíná roku 1295, kdy již patřila rodu Žďárských ze Žďáru. Prvním doloženým držitelem byl v roce 1296 Stanislav (Stanizlaus de Zar), který tu sídlil a byl pravděpodobně zakladatelem českého rytířského rodu Žďárských ze Žďáru. Je však možné, že rodina byla ještě starší. Ve 14. a 15. století se rod značně rozrostl, ale převážně žil v oblasti Doupovska, kde sídlil na několika tvrzích. Během 15. století se vytvořily čtyři rodové linie. Tři z nich vymřely již mezi druhou půlí 16. století a počátkem 17. století (po přeslici), poslední větev se udržela v Německu (Sasku) do roku 1953 a po přeslici žije dodnes jako Sahrer von Sahr von Schönberg, zkráceně von Sahr – Schönberg.

Někdy ve 14. století byla ve Žďáru postavená tvrz v severní části vsi nad potokem, kterým byl napájený vodní příkop. Její čtvercové jádro bylo obestavené čtyřmi obytnými a hospodářskými křídly a věží. Kolem roku 1580 byla tvrz přebudovaná na renesanční zámek zdobený sgrafity. Jednalo se o jednopatrovou stavbu opět čtvercového půdorysu s věží. Žďárští drželi Žďár až do poloviny 17. století. Po bitvě na Bílé hoře byl sice Janu Václavu majetek zabavený, ale vše zpět koupil jeho příbuzný Jan Jiří Žďárský ze Žďáru, který však roku 1653 Žďár prodal.

V 18. století majitel Antonín Jan z Nostic zámek barokně upravil a v 19. století se stavba včetně okolí opravovala. Staré příkopy byly zasypané, padací most zrušený. Věž byla snížena a v okolí se zřídila zámecká zahrada. Ještě v roce 1900 žilo ve Žďáru v 112 domech 588 obyvatel. Obec měla v té době kostel, trojtřídní školu a poštu, v provozu byly tři vodní mlýny a pila. Po zařazení Žďáru do vojenského újezdu Hradiště nebyl již zámek udržovaný a roku 1962 ho značně poničil požár. Devět let předtím došlo k vysídlení všech zde trvale žijících obyvatel. Dnes jsou pouze znát základové zdi a část příkopu.

Jan Šmikoucký ze Žďáru

(*snad kolem 1400 – † asi 1444 až 1449) byl ve své době významnou osobností.

V době husitských válek stál dlouho na králově straně, ale v první polovině 30. let 15. století se stal husitským hejtmanem jako schopný a zkušený velitel. Stal se jedním z vojenských představitelů radikálního křídla husitů, tzv. sirotků, s nimiž táhl do Slezska a Uher. Po zisku tučné částky od císaře Zikmunda se vrátil do Čech a přešel na jeho stranu. Válečnické služby prokazoval později i králi Albrechtovi Rakouskému a hájil tím zájmy vládnoucích dynastií. Poslední písemné zprávy o Janovi Šmikouckém pocházejí z počátku 40. let 15. století, kdy byl jednou z posledních opor královny – vdovy Alžběty Lucemburské ohledně prosazení zájmů Ladislava Pohrobka.

Po skončení husitských válek se objevuje jako první z rodu ve středních Čechách.

Janovými potomky, vnuky Stanislavem a Janem, se rod rozštěpil na dvě linie: na katolickou středočeskou – kladenskou, která byla významnější a nekatolickou tzv. vřetatskou, jež dodnes existuje v Německu jako Sahrer von Sahr von Schönberg.

Pro majetkový a společenský rozvoj středočeské linie měl důležitý vliv Janův vnuk rytíř Jan Žďárský ze Žďáru, na Běšicích, Měcholupích a zřejmě na Červeném Újezdu (*1461/2 – †1530) s manželkou Marií (Maruší) Kladenskou z Kladna (* kolem 1460 – †1535). Díky tomuto svazku zdělili jejich potomci po starším bezdětném strýci, bratrovi Marie, rytíři Zdeňku Kladenském z Kladna v roce 1543 rozsáhlé panství Kladno.

V manželství se narodil syn Oldřich (*1481 – † 1542). V roce 1525 získal Jan Žďárský ze Žďáru Červený Újezd, Svárov, Rymář a Podkozí od rytířů Újezdeckých z Červeného Újezdu.

Přesto, že se rodina Žďárských natrvalo usadila ve středních Čechách, kde měla jistý majetek už od dob husitských válek, stále udržovala v 16. i 17. století s rodným Doupovskem četné rodinné i majetkové kontakty. Značný majetek jim pomohl i ke společenskému vzestupu. Výhodnými sňatky se svazovala s významnými rytířskými a panskými rody.

Synové Oldřicha Žďárského ze Žďáru (společně)

Oldřich Žďárský ze Žďáru byl jediným synem Jana Žďárského ze Žďáru a Maruše Kladenské z Kladna. S manželkou Ludmilou Doupovcovou z Doupova (* kolem 1480 - † 1560) měli čtyři syny:

Jana (*1502 – † 1578)

Stanislava (* 1504 – † 1542/3)

Jiřího (*1517 – † 1574)

Zdeňka (* zřejmě 1519 – † snad 1554)

Společně se syny byli ustanoveni bezdětným Zdeňkem Kladenským z Kladna dědici jeho majetku. Než se Oldřich jmění ujal, zemřel a později i syn Stanislav. Zbývající bratři v letech 1543 – 1547 spravovali dědictví společně.

Tedy se v Tachlovicích uvádí dvůr „popustlý“ se dvěma poplužními, podací kostelní, krčmou, mlýnem a třemi rybníky. Žilo zde devět usedlíků:

1. Petr Havránek, 2. Marta, vdova, 3. Jíra, 4. Matěj Malík, 5. Matěj Mašek, 6. Martin Podzima
7. Váňa Hořenický, 8. Staněk, krčmář, 9. Kuba, mlynář.

Jan starší Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Tachlovicích a na Kladně

Narodil se v říjnu 1502 na tvrzi v Běšicích.

Jméno Jan dostal po dědovi a prapradědovi Janu Šmikouskému. Chlapce si už od dětství oblíbil babiččin bratr, prastrýc Zdeňk Kladenský z Kladna. Vzdělání a potřebné dovednosti (jízda na koni, šerm) získal na jeho kladenském sídle. Takto vybavený odešel do německého Durynska do služeb říšských hrabat Stolbergů. S nimi podnikl několik vojenských tažení do Francie a Nizozemí. Podle historika Bartoloměje Paprockého „*hrdinsky se chovajíc, předky své rytířskými skutky následovati hleděl.*“

V mužném věku se vrátil k prastrýci do Kladna, který neměl vlastní děti a Jana majetkově i finančně zajistil.

Byl jako všichni v jeho rodu horlivým katolíkem. V roce 1536 nebo 1537 se oženil s Magdalenou z Jesenic (* údajně 1502/3 – † 1568). Pocházela z německého rytířského rodu sídlícího v západních Čechách (von Gesnitz). Po sňatku zapsal Jan manželčino věno na statek Červený Újezd a po roce 1566, když panství přešlo na jejich syny, toto pojištění věna přenesl na Tachlovice.

Spolu měli čtyři syny:

Albína (*asi 23. března 1539)

Gottharda Floriana (* 4. května 1542)

Ctibora Tiburcího (* 11. srpna 1545)

Petra Voka (* 1. srpna 1549).

O Janovy syny se zajímal kladenský strýc Jiří Žďárský se svojí manželkou Ludmilou, kteří byli bezdětní. Proto se rozhodli pečovat o synovce. Na jejich výchovu či budoucnost vynakládali značné finanční prostředky. Otec a strýc později poslali chlapce na výchovné pobyty a do služeb šlechticů. Po úmrtí otce Oldřicha Žďárského ze Žďáru se v roce 1547 stal Jan jediným vlastníkem panství Červený Újezd, bohužel s dluhy, které musel zaplatit. Kladenské dědictví spravovali bratři zpočátku společně. V roce 1549 se dohodli na rozdělení. Jan získal třetí díl kladenského statku a stal se majitelem panství Tachlovice. Do této državy patřily Tachlovice s menší gotickou tvrzí, Nučice, Lukov a Kamenice. Tachlovické panství nebylo velké. Ročně z něj pobíral kolem 107 kop grošů a různé naturálie, například přes 195 slepic či kolem 32 kop vajec (1 920 kusů).

Vstoupil do králových služeb a stal se oblíbencem Habsburků. V únoru 1550 jej král Ferdinand I. jmenoval hejtmanem královského komorního panství Křivoklát. Jan Žďárský se

pokusil zadlužené křivoklátské panství pozvednout. Staral se o výběr poddanských dávek a daní, dohlížel na chování poddaných a veřejný pořádek, byl vrchním velitelem vojenské posádky, vrchním žalárníkem králových vězňů, dohlížel nad městy Unhošť, Rokycany, Nové Strašecí, předsedal vrchnostenskému soudu, řešil spory. Jeho podřízenými byli: purkrabí (spravoval hrad), lovčí (bděl nad lesy), několik polesných, písaři, šafáři a ostatní služebnictvo. Králův místodržící požádal roku 1551 hejtmana Žďárského, aby zvedl důchod z panství, dále o půjčku 350 kop grošů a vyslání padesáti až šedesáti zbrojnošů do boje. Nesplnitelné požadavky přiměly hejtmana Žďárského k podání žádosti o zproštění z funkce hejtmana.

S rodinou se vrátil na své statky v Červeném Újezdu a v Tachlovicích, které nutně potřebovaly osobní dohled. Tachlovice vlastnil v letech 1547 - 1566.

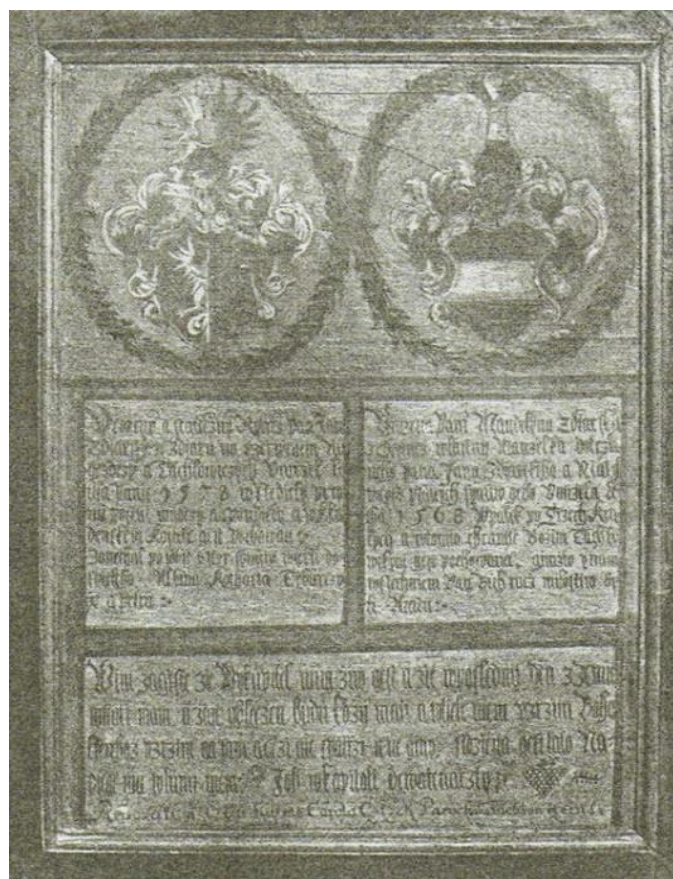
Jan Žďárský ze Žďáru uvedl do pustých vsí na červenoújezdském panství nové osadníky, dovolil jim vybrat si grunt a pomohl jim s výstavbou domů. Že byl dobrým člověkem, dokázal již dříve vstřícným přístupem k politickým vězňům na Křivokláte nebo v roce 1556, když od žaláře zachránil chýňavského lesníka.

Na svém majetku poměrně dobře hospodařil. V Rymáni obnovil pivovar a pivem zásoboval hospody v Unhošti, Tachlovicích, Nučicích i jinde.

Své jmění velice brzy rozdělil mezi syny. Kladno odkázal Ctiboru Tiburcímu tak, jak bylo stanovené v závěti Zdeňka Kladenského z Kladna. Část majetku postoupil snaše Kateřině Reichlové z Reichu.

Jan Žďárský se po předání majetku uchýlil s rodinou k trvalejšímu pobytu do rodové tvrze v Tachlovicích, kde po roce opustila svět živých v pátek 9. ledna 1568 jeho manželka Magdalena Žďárská z Jesenic. Byla pochovaná v kostele svatého Jakuba Většího v Tachlovicích, o čemž svědčil dřevěný epitaf zavěšený v kněžišti. Byl na něm současně uvedený její manžel Jan, který zemřel až o deset let později, 17. února 1578.

Epitaf byl malovaný na dřevěné desce o rozměrech 0,97 x 0,75 metru, se slabě profilovaným rámem, šedě a žlutě zbarvený. V horní třetině byly dva znaky v kruhových věncích, v dolní citát z Joba, kapitola 19. Uprostřed v obdélných rámech byly nápisy rozdělené na dvě poloviny:

Urozený, šlechtný a statečný rytíř P. Jan Žďárský ze Žďáru, na Červeném Oujezdci a v Tachlovicích umřel jest L. P. 1578 v neděli první postní v noci na pondělí a v Kladenském kostele jest pochován. Zanechal po sobě čtyř synů věku dospělého: Albína, Gotharda Tiburcie a Petra.

Urozená paní Magdalena Žďárská z Jesenic vlastní manželka dotčeného pana Jana Žďárského a (matka) mladých již psaných synův jeho, umřela a léta 1568 v pátek po třech králích a v tomto chrámu Božím Tachlovickém jest pochována. Jimiž i nám všechněm Pán Bůh ráč milostiv býti. Amen.

Vím zajisté, že vykupitel můj živ jest a že v poslední den z země vstátí mám a zase oblečen budu v koži mou a v těle mém uzřím Boha, kterého uzřím já sám a oči mé spatří a ne jiný. Složena jest tato naděje má v lůno mém.

Job v kapitole devatenáctý. Renovatum 1766 sub me Carolo Čžiczek, parcho Tachloviensi.

vysvětlivka: U paní Magdaleny dochází k jistému rozporu v uváděných údajích.

Vdovec Jan se cítil v Tachlovicích osamoceny, a proto přijal v roce 1570 nabídku od bratra Jiřího a odstěhoval se k němu na kladenský zámek. Tehdy také předal statek v Tachlovicích synu Albínovi. Jeho bratr Gotthard Florian zdědil po Jiřím Žďárském roku 1574 většinu jeho jmění s podmínkou, že po jeho smrti majetek přejde na syny Ctibora Tiburcího. Jan starší Žďárský ze Žďáru odešel na věčnost roku 1578 a byl pohřbený v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Kladně v presbytáři před hlavním oltářem. Jeho náhrobek byl umístěný před desku otce Oldřicha.

Jiří Žďárský ze Žďáru, bratr Jana staršího Žďárského, se narodil v roce 1517, v době, kdy končila vláda Ludvíka Jagellonského. Čeští stavové zvolili v roce 1526 za krále rakouského arcivévodu Ferdinanda Habsburského. Jednou z jeho opor se stal právě katolík Jiří Žďárský ze Žďáru. Svůj osud spojil s císařem jako málokterý šlechtic té doby. Oddával se válečnictví, dvakrát se zúčastnil tažení do Uher. Za chrabrost ho císař odměnil jmenováním císařským radou. V roce 1548 se oženil s Ludmilou, sestrou Bořity z Martinic na Smečně. Z manželství však nevzešel žádný mužský potomek. Jako vlivný dvořan císaře Ferdinanda I. vymohl v roce 1561 povýšení Kladna na město, kterému byl udělený znak: půlený modrý štít s polovinou stříbrné orlice pocházející ze znaku vrchnosti rodu Žďárských a s rysem v přírodních barvách. Město také získalo mnoho dalších privilegií: užívat pečeť, zakládat řemeslnické cechy, vařit pivo, konat každotýdenní trhy vždy v pondělí a dvakrát do roka výroční trhy. Zasloužil se o přestavbu kladenské tvrze na dvoupatrový renesanční zámek. V roce 1564 byl zvolený hejtmanem Slánského kraje. Ke konci života se ze zdravotních důvodů přemístil do Prahy. V poslední vůli z května 1574 odkázal Kladno svému bratrovi Janovi, který žil jako vdovec na Kladně, s podotknutím, aby ho po své smrti postoupil synovi Ctiboru Tiburcímu. Zemřel v roce 1574.

Albín Žďárský ze Žďáru a na Tachlovicích

Narodil se pravděpodobně 23. května 1539. V dospělosti se zapojil do vojenského života. Bojoval na straně Habsburků v tehdejším španělském Nizozemí proti tamním povstalcům. Od svého strýce Jiřího Žďárského, u kterého strávil mládí, postupně přebíral jeho povinnosti. V roce 1565 jej strýc vyslal na říšský sněm v době vlády císaře Maxmiliána II.. Roku 1566 se s vojskem strýce Jiřího zapojil do vojenských akcí. Středověkou povinností šlechticů bylo dodat nejen vojsko, ale tažení se také osobně zúčastnit. S nimi se do boje vypravil i mladší bratr Ctibor Tiburcí. Armádě velel v tažení proti tureckým vojskům v Uhrách sám císař. Boje ukončila v září r. 1566 náhlá smrt sultána Suleymana II. Velikého.

Od otce Jana Žďárského získal Albín v roce 1570 panství Tachlovice. V následujících letech se nezúčastňoval politického života, pouze zastával čestnou hodnost císařova rady. Více než politice se věnoval léčitelskému a ranhojičství, v nichž získal pozoruhodné vědomosti.

Albín zůstal svobodný a zemřel asi 25. června 1580 ve věku pouhých 41 let. Byl pochován v kostele sv. Jakuba Na Starém Městě pražském. Hrob před hlavním oltářem kryje bílý opukový kámen s rodovým erbem a jednoduchým nápisem.

Petr Vok Žďárský ze Žďáru, na Velkém Kvici a neoprávněně na Tachlovicích

Po Albínově smrti se Petr Vok (zkratka křesťanského svátku Petr v okovech, který připadal na 1. srpna, den jeho narození) neoprávněně ujal Tachlovic, čímž se obnovily bratrské spory. Všichni bratři se soudili, ale roku 1580 se dohodli na smíru. Rytíř Petr Vok se za 10 000 kop grošů míšeňských vzdal Tachlovic. V ten samý den 9. září 1580 se Ctibor Tiburcí vzdal svého tachlovického podílu a Gotthard Florian ho okamžitě připojil k červenoújezdskému panství.

Petr Vok byl rozhazovačný, často zadlužený, proto jeho majetek pro budoucí dědice spravoval bratr Ctibor Tiburcí. Avšak roku 1582 celá rodina (manželka a tři děti) Petra Voka vymřela na mor.

Na sklonku 16. století žili obyvatelé Unhošťska v poklidu. Bohatý a úrodný zemědělský kraj byl rozložený při důležité rakovnické silnici, později označované jako karlovarská. Zemská cesta vedla skrz panství Červený Újezd, ke kterému náležely menší statky: Tachlovice (tradičně), Jeneč (od roku 1576) a Hostivice (od roku 1601).

Albínův bratr Ctibor Tiburcí ze Žďáru a na Kladně (*11. srpna 1545 – † 1615) získal na tehdejší dobu solidní vzdělání i výchovu. Byl vychovaný jako páže na dvoře předního šlechtice Zbyňka z Dubé. Zúčastnil se několika válek, například války turecké. V roce 1566 nastoupil službu u dvora arciknížete Ferdinanda. Byl úspěšným hospodářem. Dokázal zděděný strýcův (Jiří Žďárský ze Žďáru) majetek dále rozmnožit. Jeho manželka Sibyla Hradištská z Hořovic byla velkou dobrotitelkou Kladna, které v roce 1610 mělo pouze třicet domů. Založila místní špitál a první školu.

Díky své společenské pozici se Ctibor Tiburcí prosazoval v politické sféře. Do svých rukou soustředil mnoho významných úřadů, které zastával a patřil mezi nejvyšší královské hodnostáře. Byl zemským soudcem (1598 – 1609). Vykonával úřad hejtmána Menšího Města pražského, v letech 1589 – 1590 a 1603 – 1606 hejtmána Slánského kraje.

Po vpádu pasovských vojsk do Prahy a po obsazení celého širokého okolí se od císaře Rudolfa II. distancoval habsburský rod i většina českých stavů, což definitivně ukončilo císařův plán získat s pomocí pasovských oddílů ztrácející se moc. Od zkompromitovaného císaře se začali odvracet i poslední věrní. Zlomený Rudolf II. byl donucený svolat 11. dubna 1611 generální sněm české koruny, který ho s konečnou platností zbavil moci. Abdikaci Rudolfa II. byl jako jeho komorník a tajný rada osobně přítomný Ctibor Tiburcí. O rok později Rudolf II. zemřel. Opatrné jednání Ctibora Tiburcího v době vpádu pasovských přineslo očekávané ovoce. Zachoval si tvář a byl jako vzorný katolík využitelný pro nového panovníka Matyáše. Brzy po své korunovaci obnovil Matyáš zemské úřady. Jmenoval Žďárského karlíštejnským purkrabím a po obnovení úřadu zemských místodržících i jedním z jeho jedenácti členů. Opětovným získáním významných postavení náležel k nejvyšším královským hodnostářům. Král Matyáš si musel pana Žďárského opravdu velmi vážit, neboť jeho a jemu do výchovy svěřeného Floriana Jetřicha Žďárského roku 1612 společně se svou manželkou Annou cestou z Německa ze své korunovace na římskoněmeckého císaře navštívil na zámku v Červeném Újezdu. Císař tímto činem dal ostatní šlechtě najevo svou obzvláštní přízeň rodině Žďárských, která tímto gestem našla nečekanou podporu ve snaze o společenský vzestup.

Ctibor Tiburcí založil rovněž rodovou kroniku „Štammbuch“, která však byla poničena 7. listopadu 1620, den před bitvou na Bílé hoře, když Kladno vydrancovali a zapálili obávaní polští kozáci, tzv. lisovčáci, v císařských službách. Zároveň shořel archiv rodu Žďárských ze Žďáru.

V závěti odkázal Ctibor Tiburcí veškerý svůj majetek synovi Janu Jiřímu. Jeho kladenské panství zahrnovalo 27 vsí nebo jejich částí. Zemřel 6. dubna 1615.

Jan Jiří Žďárský ze Žďáru a na Kladně

(* 1581 - † 1626) se na rozdíl od předků v politice příliš neangažoval a žil ponejvíce na zámcích v Kladně a Červeném Újezdu či rodovém domě v Praze. Byl dobrým hospodářem a kladenské

panství ještě rozšířil. Avšak v roce 1617 se připojil ke stoupencům českého stavovského povstání společně s Florianem Jetřichem Žďárským, kterého do jeho plnoletosti vychovával. Poněvadž manželství Jana Jiřího s Eliškou Wolfominou Berkovou z Dubé a Lipé (*před 1598 – † 1665) bylo bezdětné, zdědil velkostatek Kladno Florian Jetřich (*1598 – † 1653), který byl jediným vnukem jeho strýce rytíře Gottharda Floriana.

Gotthard Florian Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Tachlovicích, Jenči, Hostivicích a Malíkovicích

Byl v pořadí druhým synem Jana Žďárského ze Žďáru a Magdaleny z Jesenic. Narodil se 4. května 1542 v Kladně.

Gotthard Florian se roku 1565 oženil s temperamentní a podnikavou Kateřinou Reichlovou z Reichu (* kolem 1545 – † 1608).

Kateřina Reichlová z Reichu zdědila po svém otci Dětrichu (Jetřichu) Reichlovi z Reichu Kroučovou u Loun s tvrzí, dvorem a vesnicemi Srbeč, Pozdeň, Hořešovice a Pochvalov. Jak se uvádí, měli Žďárští v Kroučové dvůr, který byl částečně určený pro chov tehdy velmi módního psiho plemene – chrtů, protože rytíř Žďárský byl vášnivým lovcem.

S pomocí manželky Kateřiny vybudoval Gotthard Florian za několik desetiletí rozsáhlý, kompaktní a výnosný velkostatek, který se stal hlavním zdrojem příjmů. Gotthard Florian nechal na místě staré gotické červenoújezdské tvrze vystavět v roce 1570 renesanční zámek. Postupně získal: od královského místodržícího Václava Šturma z Hiršfeldu vsi Butovice, Jinočany, Jinonice a Zbuzany, v roce 1586 koupil od rytíře Jana Vchynského z Vchynic dvě tvrze a ves Jeneč, v roce 1585 koupil od rytířů Údrčských z Údrče tvrz Břve s panským dvorem a druhým dvorem v Řepích, vesnice Břve, Sobín, část Řep, Ptíc a Bílé hory.

Pláň mezi Jenčí a Červeným Újezdem nechal osázet borovicemi a duby. Vzniklý menší lesík dostal pojmenování Hájek. V 17. století sloužil jako obora nebo místo k odpočinku, o čemž vydává svědectví významný historický pramen - dodnes uchovaný deník českého šlechtice Adama mladšího z Valdštejna (*1569 – † 1638).

V letech 1601 - 1604 pan Gotthard postupně přikoupil vsi Jeneček, Hostivice s tvrzí a poplužním dvorem, dva mlýny, čtyři krčmy, poplužní dvůr s krčmou ve Zličíně a dva háje u Zličína a Hostivice. Vedle kladenského velkostatku vzniklo druhé podobně velké a prosperující dominium červenoújezdské. Zdrojem příjmů byly mimo jiné pivovary v Jenči a Tachlovicích.

Veškeré jmění manželé shromažďovali pro jediného syna Jana, který se narodil v roce 1566 a byl pojmenovaný po svém dědu Janovi starším Žďárském ze Žďáru, na Kladně a Červeném Újezdu (*1502 – †1578). Byl vychovaný v blahobytu a ve víře umírněného podobojí, kterou vyznávala jeho matka Kateřina a díky jejímu působení i otec Gotthard Florian, jenž se tak rozešel s tradičně katolickou orientací kladenské linie rodu Žďárských ze Žďáru, z níž vzešel, a které se nadále přidržoval jeho vlivný bratr Ctibor Tiburcí Žďárský ze Žďáru a na Kladně.

Působil jako rada císaře Rudolfa II., hejtman Slánského kraje za rytířský stav v letech 1596 - 1603 a do roku 1597 též přisedící komorního soudu.

Gotthard Florian je pohřbený v kostele svatého Lukáše ve Svárově, nedaleko Červeného Újezdu. Místo jeho posledního odpočinku označuje tmavě hnědočervená mramorová deska o rozměrech 2,07 x 1,18 metru, s ornamenty na okrajích, v dolní části se znakem ve čtyřlístku, nahoře s nápisem:

LETHA 1604 WE CZTWRTEK DEN PAMATNI
STE LYDMILLI W 15 HODIN RANO VMRZEL
VROZENY A STATECZNY RYTIRZ PAN KOT
HART FLORIAN ZDIARSKY ZE ZDIARV
NA CZERWENEM AVGEZDCZY HOSTIVI
CZY A GENCZY G. M. CZYSAESKA
RADA A TVTO GEST POCHOWAN OCZI
KAWAGE WESE(LE)HO Z MRTWYCH WITANI.

V tomto kostele je též pohřbená jeho manželka Kateřina Reichlová z Reichu. Náhrobní deska stejného provedení je 1,98 x 1,06 metru velká, s nápisem:

LETHA PANIE MDCVIIL NA
DEN SESLANI DVCHA SWATEHO
VMRZELA VROZENA PANI KATE
RZINA ZDIARSKA ROZENA Z REI
CHU NA CZERWENEM AVGEZDCI
HOSTIWICI A GENZY A TVTO
GEST POCHOWNANA OCZEKAWAGE
WESELEHO Z MRTWYCH WSTANII.

V roce 1855 při otevření hrobky byly náhrobky vyzdvižené z dlažby a zazděné ve zdi kněžiště.

Jan mladší Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích

Jan Žďárský ze Žďáru byl jediným synem Gottharda Floriana Žďárského ze Žďáru a jeho manželky Kateřiny Reichlové z Reichu.

Od dětských let pobýval nejčastěji na Červeném Újezdu, v zámku rodičů. Je pravděpodobné, že se mu tam dostalo základního vzdělání od domácího učitele, nelze vyloučit ani jeho pobyt v některém ze šlechtických sídel v okolí. Jan se oženil co zralý muž a s otcovým svolením si vzal za manželku svojí příbuznou Kateřinou Škrovadovou ze Škrovad (*snad do 1582 – †1603/4). Nevěsta přinesla do manželství malé panství Cítov u Mělníka. Po uzavření jejich sňatku vyčlenil Gotthard Florian synovi panství Tachlovice. K panství patřily Tachlovice s goticko - renesanční tvrzí, panským dvorem, vsí Malé Tachlovičky a Nučice. Na tachlovické tvrzi se jim narodil 9. května 1598 syn Florian Jetřich (někdy uváděno 10. května 1598 a jméno Jetřich v podobě Dětrich).

Štěstí čerstvě rozrostlé rodiny však nemělo dlouhého trvání, neboť Jan 15. prosince téhož roku odešel na věčnost. Stará pověst tradovaná v kraji o jeho skonu vypravuje, že zesnul na mor na cestě mezi Svárovem a Červeným Újezdem, přesně tam, kde dosud stojí kamenný sloup s letopočtem 1598.

Ve svárovském kostele, kde byl Jan Žďárský pohřbený, je umístěná náhrobní deska, na níž lze přečíst:

LETHA PANIE 1598 W A V-
TERY PO SWATE LVCZII NA POLI K D -
RVHE HODINIE NA NOCZ, NA CZELEM
ORLOGI VMRZEL VROZENI A STATECZ –
NI RITÝRZ, PAN JAN ZDIERSKI ZE ZDIA -
RV A NA CZERWENEM AVGEZDCZI A TA -
CHLOWICZICH GEHOZTO DVSSI PAN
BVH MILOSTIW BITI RACZ A W TOM -
TO MISTIE POCHOWAN GEST.

Náhrobní deska s rozměry 1,72 x 0,85 metru, v dolní polovině je znak v oválu. V roce 1855 byl náhrobek přemístěn do zdi kněžiště.

Skutečnou příčinu úmrtí Jana Žďárského na mor nelze zcela vyloučit.

Po předčasném otcově úmrtí přešel sirotek Florian Jetřich z tachlovické tvrze pod ochranu svého děda Gottharda Floriana na blízký Červený Újezd. Poručenství mu bylo svěřené, jak tehdy bývalo obvyklé, co by nejbližšímu mužskému příbuznému, kterým byl tehdy právě děd dítěte. Matka Kateřina s hochem na Červeném Újezdu ze začátku pobývala, ale později se provdala a brzy zemřela.

Gotthard Florian, který zemřel roku 1604, odkázal v závěti veškerý majetek milovanému vnoučkovi Florianu Jetřichovi a svěřil ho do péče své manželky Kateřiny. Červenoujezdské panství čítalo v roce 1606 24 vesnic. Rovněž babička vnukovi odkázala většinu svého majetku. Zemřela v roce 1608. Krutý osud připravil malého Floriana Jetřicha o čtyři nejbližší

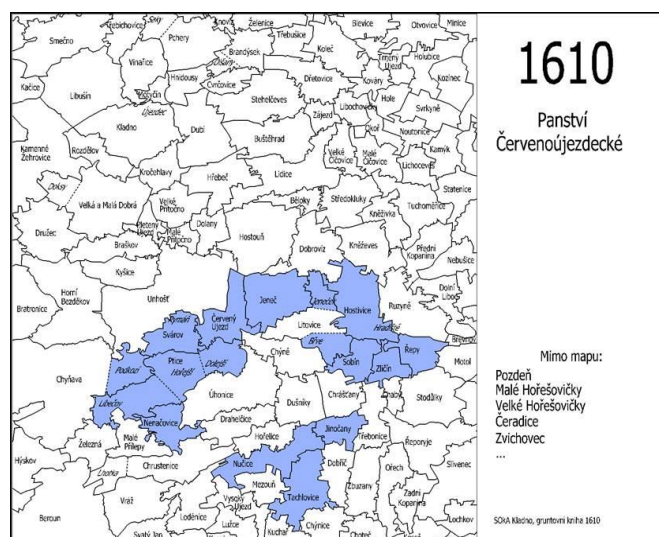
osoby – mladé rodiče a dědečka s babičkou. Chlapcovým poručníkem až do jeho dospělosti babička stanovila švagra Ctibora Tiburcího. Dvojnásobný sirotek žil na jeho výstavném zámku v Kladně obklopený renesančním přepychem a láskou prastrýce Ctibora Tiburcího a jeho manželky Sibyly. O prasynovcův majetek se starali víc než příkladně a svěšené statky spravovali společně s jejich kladenskými panstvími.

V závěti odkázal Ctibor Tiburcí veškerý svůj majetek synovi Janu Jiřímu. Zemřel roku 1615.

Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Jenči, Tachlovicích, Kladně, Vičicích a Boleboři

Florián Jetřich Žďárský ze Žďáru se narodil 9. května 1598 (někdy se uvádí 10. května 1598) na tvrzi v Tachlovicích. Otec rytíř Jan mladší Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích zemřel ve stejném roce (prosinec 1598), kdy se mu narodil syn. V raném dětství hoch ztratil i matku. Výchově vnuka se věnoval nejprve dědeček Gotthard Florián Žďárský ze Žďáru, po jeho úmrtí babička Kateřina Reichlová z Reichu.

Po smrti prarodičů (děd – 1604, babička – 1608), se ujal chlapcovy výchovy, vzdělávání a správy majetku prastrýc Ctibor Tiburcí.

Staral se o něj na svém sídle - zámku v Kladně. Po úmrtí Ctibora Tiburcího v roce 1615 se mu věnoval jeho syn Jan Jiří. Navzdory přání rodičů a prarodičů, aby byl Florian Jetřich vychovaný podobojí, stal se věřícím katolíkem, což se pro jeho budoucnost ukázalo nakonec být velkou výhodou. Ohledy na prestiž a dostatek finančních prostředků umožňovaly, aby chlapec získal odpovídající vzdělání. Plně se věnoval studiu jazyků (ovládal češtinu, němčinu, latinu, později i francouzštinu a italštinu), matematiky, hudby, náboženství, zdokonaloval se v dovednostech: šerm, jízda na koni, tanec, lov. Zdědil postupně obrovský majetek: po otci Tachlovice, po dědovi Újezdec (Červený Újezd), Jeneč, Hostivicko a po strýci Janovi kladenský statek. Jan Jiří Žďárský ze Žďáru byl posledním, v pořadí již čtvrtým, poručníkem Floriána Jetřicha.

Florian Jetřich střídal pobyty v Kladně a Červeném Újezdu s pobyty v Praze, kde se seznamoval s tamní společností. Prostřednictvím svých vlivných příbuzných, kteří zastávali rozličné zemské a dvorské funkce, měl usnadněný přístup i ke královskému dvoru. Díky tomu se v okruhu jeho přátel ocitl pozdější stavovský politik Kryštof Harant z Polžic a Bezdružic.

Ačkoliv byli Žďárští jen rytířským rodem, k prosazení mezi vyšší stav měly posloužit nejen rostoucí hmotné statky, ale zejména sňatky s prestižními šlechtickými partnery. Jan Jiří měl se

svým synovcem smělé plány. Usiloval o to, aby se dědic rozsáhlého rodového majetku oženil s Alžbětou Koronou Bořitovou z Martinic. Pocházela z velmi slavné rodiny, která byla považovaná za jednu z deseti nejvýznamnějších aristokratických rodin celého království. Byla dcerou Jaroslava (II.) Bořity z Martinic (*1582 – †1649), majitele sousedního smečenského panství a jeho první manželky Marie Eusebie ze Šternberka (*1584 – †1634), s níž se oženil v roce 1601 a měli spolu deset dětí (šest synů a čtyři dcery).

Jaroslav II. Bořita z Martinic byl nejvyšší purkrabí Království českého, nejvyšší hofmistr (purkrabí) hradu Karlštejna za panský stav, nejvyšší zemský komorník, nejvyšší zemský sudí Království českého a královský místodržící. Vzhledem k rodové tradici a vzdělání na jezuitských kolejích vždy hájil katolické pozice. Dědeček budoucí nevěsty Adam starší ze Šternberka byl jako nejvyšší pražský purkrabí hlavou zemské vlády. Oba pánové působili v užší královské radě a v době nepřítomnosti krále byli královskými místodržícími. Mladičká slečna z Martinic se tedy stala nanejvýš vhodnou partií, která mohla rodině Žďárských dopomoci u císařského dvoru zvýšit rodový kredit. Majetkově by byl sňatek zcela rovný, ale nikoliv společensky. Žďárští patřili pouze do stavu rytířského, Martinicové do panského.

V roce 1617 se Florian Jetřich pod vlivem svého strýce Jana Jiřího Žďárského ze Žďáru přihlásil za stoupence strany podobojí a odpřisáhl věrnost vzbouřeným českým stavům. Stal se odbojníkem proti císaři a učinil tak z ryze pragmatických důvodů – pro uchování svého majetku. Současně však ctihodný rytíř Florian projevoval zájem o přízeň předáka katolické strany Jaroslava II. Bořity z Martinic a na Smečně. Nebylo tomu ani tak kvůli němu samotnému, jako kvůli jeho dceři, dle mínění soudobých svědků *„děvy netoliko urozené, ale též ve figuře a vzezření velice půvabné.“*

Martinic nebyl proti sňatku, jednání o satební smlouvě však zkomplikovalo stavovské povstání. Po smrti Rudolfa II., když nastoupil na trůn jeho bratr Matyáš, přesvědčivý katolík, zvýšilo se v Čechách náboženské napětí.

Pražská defenestrace v roce 1618 byla demonstrativním aktem odporu českých stavů vedených Jindřichem Matyášem Thunem, který zahájil české stavovské povstání a tím i třicetiletou válku. Improvizovaný soud za velezradu odsoudil protireformní habsburské místodržící Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberku, Jaroslava II. Bořitu z Martinic s písařem Fabriciem k trestu smrti. Z oken druhého patra (výška 16 – 20 metrů) Pražského hradu byli svrženi 23. ledna 1618 do příkopu pod ním. Jako zázrakem přestáli nebezpečný pád bez závažnějších zranění i střelbu po nich. Následky pádu zmírnila vrstva vyhozeného papíru a odpadků. Dodnes na místech dopadu v Zahradě Na Valech stojí kamenné památníky vděčných zachráněných místodržících.

Florian Jetřich poskytl Jaroslavu II. Bořitovi nepřehlédnutelné služby při útěku z Prahy po defenestraci. Když prchal do bezpečí před protestanty, zajistil mu na tachlovickém statku útočiště a čerstvé koně k cestě do zahraničí, aby ještě téže noci mohl uprchnout do Bavorska. Florian Jetřich po útěku smečenské rodiny do ciziny zůstal v Čechách a udržoval spojení s Martinici v emigraci. Po zhoršení politické situace se rozhodl odjet do Pasova a požádat o ruku své vyvolené Alžběty Korony (*1603/4). Mladý pán se mohl po pečlivě sepsané satební smlouvě na jaře roku 1620 v Pasově šťastně a výhodně oženit.

Floriana Jetřicha jako každého jiného šlechtice zajímala budoucnost rodu ve smyslu předání rodové štafety mužskému potomkovi. V souvislosti s prosbou o narození mužského dědice podnikl manželský pár Žďárských poutní cestu do Itálie, při níž navštívili mimo jiné Loretu a Assisi. Vzhledem k tomu, že se informace o datu narození jejich syna Františka Adama (*zřejmě 1624) liší, není zcela jasné, zda návštěva proběhla před jeho narozením jako prosebná nebo až poté. Pak by se spíše jednalo o cestu děkovnou.

Právě s rodem Žďárských je spojený významný stavební počín - založení loretánské kaple u Červeného Újezdu. Poutnímu místu se říká Hájek a je prý obdařené zázračnou mocí.

Jeho historie začala roku 1589, kdy Gotthard Florián Žďárský nechal na pláni „*borovičné semeno a žaludy síti*.“ Před dobyt看kem chránil mladé semenáčky čtyřhranný příkop.

Ono místo již dříve sloužilo jako útočiště pocestným a lidem, kteří pracovali na okolních polích. Mimořádný charakter lesíku vedl jeho vnuka Floriána Jetřicha Žďárského, že si k vybudování slavné loretánské kaple vybral právě Hájek. Splnil tím slib, který dal roku 1621 Pánu Bohu a Panně Marii, že když se mu narodí vytoužený syn a dědic, nechá na svém panství vystavět loretánský svatostánek (Svatou chýši). Základní kámen stavby byl položený 12. června 1623. Byla dokončená v roce 1624 a vysvěcená ke cti blahoslavené Panny Marie Loretánské 2. července 1625 arcibiskupem pražským, kardinálem Arnoštem Harrachem při slavnosti církevního svátku Navštívení Panny Marie.

Urození manželé Žďárští dovezli z Itálie a loretánské kapli věnovali sošku tzv. černé madony, Panny Marie Loretánské, která byla posvěcená dotykem s originálem, čímž kopie nabyla zázračné vlastnosti jako originál.

Loreta v Hájku je jednou z prvních postavených v Čechách, starší než známá pražská Loreta, jejíž vznik byl právě hájeckou loretou inspirovaný. V barokním období 17. století vyrůstaly loretánské kaple ve všech katolických zemích a stávaly se poutními místy. Nejinak tomu bylo i v Hájku. To už se stále více vyprávělo o zdejších zázracích. Zájem lidu byl obrovský, že již v roce 1630 musela být kaple rozšířená. Jiné zdroje uvádějí, že ji nechal částečně zbořit sám zakladatel Florian Jetřich, když vyšlo najevo, že kaple nesplňuje přesně parametry loretánského svatostánku. Je pravděpodobné, že v tomto případě hrála svoji roli i osobní prestiž. Novou kapli rovněž vysvětil kardinál Arnošt Harrach 8. září 1630, symbolicky v den svátku Panny Marie, již byla zasvěcená.

Poutní místo Hájek nebylo jedinou církevní stavbou Floriana Jetřicha. V letech 1624 (1625) nechal vystavět v kostele svatého Lukáše ve Svárově půlkruhovou kapli s oltářem zasvěcenou svatému Rochovi a svatému Šebestiánovi, patronům proti moru, který tehdy často sužoval tamní obyvatelstvo. V Kladně zbudoval roku 1630 kapličku zasvěcenou jménem svého patrona svatého Floriana a křestním jménem patronky své manželky svaté Alžběty.

Rovněž v roce 1630 vydali společně s manželkou vlastním nákladem český překlad díla Horatia Tursellina z Tovaryšstva Ježíšova „*Slawa neyswětěgssjho domu Lauretánského*“, v němž je zmínka o kapli v Hájku.

Z bývalého odbojníka Floriána Jetřicha Žďárského ze Žďáru se stal příčiněním jeho tchána Martinice císařský služebník a horlivý katolík.

Jan Jiří Žďárský ze Žďáru a jeho synovec Florián Jetřich byli po bitvě na Bílé hoře obžalováni ze vzpoury, a hlavně z toho, že 1. října 1619 přísahali na konfederaci odbojných stavů. Na přímluvu Jaroslava II. Bořity z Martinic byli roku 1622 od císaře pardonováni a Jan Jiří byl naopak povýšený do stavu říšských svobodných pánů.

Vztah mladých manželů byl hluboký a vroucný. Důkazem vzájemné náklonnosti bylo osm dětí: Kateřina Marie (* kolem roku 1622), František Adam Eusebius Seraficus (Seraficus) (* zřejmě 1624), Polyxena Ludmila Eusebie Frebonie (* 1625), Ferdinand Jaroslav Eusebius (* 1629), Johanna Barbora Eusebie (* přibližně 1631), Marie Maxmilianá Eva Terezie (* 1633, někdy nesprávně 1636 nebo 1637), Anna Kateřina (* kolem 1635) a Terezie Eleonora Alžběta (* zřejmě 1639).

Vysvětlivka:

Uvedené pořadí některých dětí je jen pravděpodobné, jelikož se data narození sourozenců v různých zdrojích liší.

Potomci byli v katolickém prostředí vychovávaní přespříliš zbožnou matkou Alžbětou Koronou velmi přísně. Na výchovu vnoučat měl jistě vliv dědeček Jaroslav II. Bořita z Martinic i jeho rodina.

Po roce 1622 čekala Floriana Jetřicha strmá kariéra. Aby se postavení Žďárských vyrovnalo Martinicům, pomohl tchán Bořita z Martinic postup svému zeťovi nejprve v roce 1622 k udělení titulu říšského barona. Významně si jeho rodina polepšila i majetkově. Když příbuzný Jan Jiří Žďárský v roce 1626 zemřel, dědil po něm Florián s potomstvem a bylo mu umožněné navrácení dříve zkonfiskovaných statků.

V roce 1628 byl Florian Jetřich povýšený do stavu říšských hrabat. Rodový erb s červenou a stříbrnou polcenou orlicí se zlatým perizoniem (úzká pružina tvaru půlměsíce přes hrud' a křídla zakončená zpravidla jetelovými trojlístky a zlatou zbrojí = drápy a zobák) na modrém štítě získal při povýšení Žďárských do hraběcího stavu polepšení. Jejich orlice dostala zlatou korunku.

V roce 1631 Florian Jetřich získal hodnotné a prestižní ocenění od císaře Ferdinanda II., když byl jmenovaný velkým dědičným palatinem, což byl vysoký šlechtický titul s pravomocí zastupovat císaře na jeho některých panstvích i v jeho právech. Na Floriana Jetřicha delegoval například právo povyšovat do nižšího šlechtického stavu, propůjčovat erb, osvobodovat od cel a mýt či právo razit vlastní mince. Toto výjimečné ocenění uděloval panovník jen velmi úzkému kruhu šlechticů, které pokládal za své skutečné opory. Tak se vcelku průměrný rod Žďárských ze Žďáru vypracoval mezi společenskou a majetkovou elitu českého království. Paradoxně toto ocenění získal Florian Jetřich dříve než tchán Jaroslav Bořita z Martinic, jenž mu s prudkým společenským vzestupem všemožně pomáhal. Florian Jetřich postupně získal také hodnost nejvyššího císařského dvorního maršálka císaře Ferdinanda II., královského rady, komorníka a zemského soudce. Snažení mnoha generací jeho předchůdců vybudovat jednotnou a pevnou středočeskou državu, jež by byla oporou jejich rodu a překročit svůj původní společenský stav, konečně slavilo úspěch. Spojil panství Kladno s Červeným Újezdem. Na nich usiloval o ekonomické oživení hospodářství a prosazoval robotní úlevy. Ve snaze obnovit válkou poničené Kladno, zakázal nové roboty a potvrdil cechovní práva.

V osobě Floriana Jetřicha dosáhl rod Žďárských ze Žďáru svého vrcholu.

Zemřel 7. května 1653 v Kladně a byl pohřbený v rodinné hrobce v kapli svaté Anny v Chrámu svatého Víta v Praze po boku svojí manželky.

František Adam Eusebius Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu, Vičicích a Boleboři

Byl tolik očekávaným mužským potomkem rodu. Datum jeho narození není jednoznačné od roku 1621 až do roku 1624.

Výchozí pozice Františka Adama byla více než dobrá. Rozsáhlý majetek, který se zkoncentroval v rukou jeho otce z různých dědičných podílů, byl navíc doplněný o elitní společenské postavení. Od dětství se mu dostávalo kvalitního vzdělání, které mohl rozvíjet. V italské Sieně

v roce 1644 studoval na katolické univerzitě. Pro dědičného nástupce bylo nezbytné, aby se jako vzdělaný uplatnil při správě panství a zároveň získal patřičný rozhled.

František Adam zpočátku pokračoval v započaté práci svého otce, i když ve zcela jiném duchu. Stal se sice dvorním a komorním radou královského soudu, hejtmanem Slánského kraje, palatinem, ale veškerý jeho zájem byl upřený k rozvoji poutního místa Hájek.

Po skončení třicetileté války se snažil zahlazovat válečné šrámy, ale pro velké výdaje církevním hodnostářům a pro nedostatek vhodných obyvatel, protože mnoho z nich bylo zabitých, předčasně zemřelých nebo jinam zběhlých, šla obnova velkostatků velmi pomalu. Františka Adama mohla čekat skvělá budoucnost a mohl vzhledem k příbuzenským svazkům a konexím zastávat přední místa v Čechách, ale situace se nakonec vyvinula jinak. On však propadl okázalé zbožnosti, oželel vysoké dvorské úřady, které mohl ze svého společenského postavení očekávat. Odmítl nabízené statky a zasvětil svůj život zbožnému rozjímání a podpoře katolictví. V otázkách víry měl značný vliv na své sestry. Jako horlivý vyznavač mariánského kultu se staral hlavně o rozkvět lorety v Hájku, kde vedle Kladna nejvíce pobýval. Nejprve o kapli pečoval poustevník žijící v domku vedle ní. Poutní místo časem potřebovalo stálou duchovní správu, kterou měli vykonávat řeholníci sídlící v budoucím klášteře. Hlavním posláním každého klášteře není, aby byl architektonickým skvostem, ale aby byl také centrem duchovní obrody. Každý pokrok v obnově jakékoliv památky umožňuje další formy jejího kulturního a duchovního využití.

Do Hájku proto povolal v roce 1659 františkánské mnichy z Jindřichova Hradce. Nejdříve žili v dřevěné chalupě pouze dva mniši, později v poustevně při loretánské kapli půl tuctu řeholníků. Toto provizorium netrvalo dlouho, protože již roku 1663 byla podepsána smlouva se staviteli Carlem Luragem a Giovannim Domenicem Orsim, kterým byla svěřená výstavba klášteře.

Carlo Lurago, (1608 – 1684), byl zkušený a osvědčený architekt a sochař italského původu, jenž tvořil v Čechách, Rakousku a Bavorsku. Mezi jeho nejvýznamnější stavby patří pražské Klementinum, kostel svatého Ignáce na Karlově náměstí v Praze, poutní kostel ve Svatém Janu pod Skalou, Svatá Hora u Příbrami, nebo zámek Humprecht u Sobotky a další díla.

Giovanni Domenico Orsi, (1654 – 1679), italský architekt a stavitel, který se podílel na církevních stavbách i občanské výstavby v Čechách, například Kolowratský palác v Praze, Teologický sál Strahovské knihovny v Praze a dalších. Patřil mezi významné osobnosti, které ovlivnily barokní architekturu 17. století.

Areál v Hájku měly tvořit klášter, hospic a dvě budovy propojené dvěma ochozy s kaplemi. Uprostřed takto vytvořeného rajskeho dvora stála původní loretánská kaple. Smlouva předpokládala výstavbu obytných a hospodářských budov, refektáře a knihovny, která měla ve vrcholném období více než 3 000 svazků. Jen za práci měli stavitelé dostat 4 500 zlatých rýnských, neboť materiál dodával stavebník. Stavba však vázla, stavitelé se hájili, že nedostávají zaplacené, a tak se musel roku 1666 obrátit představený františkánů se stížností na Žďárské. Přes přetrvávající problémy byly východní křídlo a věž s hodinami dokončeny v roce 1668 ještě za života Františka Adama Žďárského ze Žďáru.

Zemřel předčasně, ani ne v padesáti letech, v kladenské rezidenci 7. dubna 1670, svobodný a bezdětný, aniž by splnil naděje rodu do něj kladené.

Dostavbu františkánského konventu následně dokončili v roce 1681 správci majetku Žďárských, spříznění smečenští Martinicové.

Tento poslední mužský potomek rodu Žďárských byl pohřbený vedle svých rodičů do hrobky v kapli svaté Anny v Chrámu svatého Víta v Praze. Na přání Františka Adama Eusebia bylo však

jeho srdce uložené pod prvním stupněm mariánského oltáře loretánské kaple v Hájku. Na zem byl umístěn kámen s nápisem:

„*Sepultura cordic Fran. Eusebii comitis a Sora.*“
(„Hrob srdce Fran. Eusebia hraběte ze Žďáru“).

Plíce a slezina byly uloženy v kladenském kostele.

Po úmrtí Františka Adama existovalo pouze panství kladenské a červenoújezdské.

K červenoújezdskému panství náležely po třicetileté válce následující osady:

K rychtě doberské: Dobrá dolejší (nyní Malá), Dobrá hořejší (nyní Velká), Doksy, Družec, dva grunty Kyšice, Přítočno hořejší (nyní Velké), Přítočno dolejší (nyní Malé), část Hřebče.

K rychtě červenoújezdské: Červený Újezd, Rymář, Svárov, Podkozí, Libečov, Nenačovice, část Ptice dolejší, Nučice, Tachlovice, Jinočany (podle berní ruly z roku 1654 patřily z Jinočan pouze tři grunty, pastouška a panská hospoda).

K rychtě hostivické: Hostivice, Hradiště, Zdejcina, Řepy či Žepy, Sobín, Litovice, Malý Jeneč, Velký Jeneč, Břve.

Roku 1662, když se zakládaly nové gruntovní knihy, stávalo v těchto 27 obcích 260 gruntů, z nichž 103 byly pusté, v Tachlovicích z 16 gruntů včetně dvou mlýnů a jedné krčmy byl pustý jeden.

František Adam svůj rozsáhlý majetek, kladensko – červenoújezdské panství, jež tvořily vesnice, peníze v hotovosti, šperky a další cennosti, odkázal vedlejší větvi rodu Žďárských. Dědicem se měl stát jeden ze synů Mikuláše Žďárského, jenž pro víru emigroval i s dětmi do Saska. Jmenovaný dědic nemohl převzít svůj majetek, protože mu nebylo povoleno, aby se jako protestant směl navrátit do Čech a on nechtěl změnit luteránskou víru za katolickou. Po letech sporů nastalo mezi ním a pěti sestrami zemřelého Františka Eusebia v roce 1688 narovnání, jímž se zmíněný univerzální dědic zřekl svého dědictví a přijal za něj 76 000 zlatých jako náhradu (někdy se uvádí 53 000 zlatých). Tato větev rodu Žďárských ze Žďáru přijala německé jméno Saar von Sahr (nebo také Schdiar). Po meči rod vymřel v roce 1953, po přeslici existuje dosud.

Kladenská a červenoújezdská větev rodu Žďárských vymřela po meči úmrtím Františka Adama v roce 1670.

Vysokých aspirací rodičů Floriana Jetřicha Žďárského ze Žďáru a jeho manželky Alžběty se lépe, než jediný syn František Adam zhostilo pět žijících sester Žďárských, které se včetně již zesnulé nejstarší sestry Kateřiny Marie hraběnky z Nostic, provdaly do významných šlechtických rodů Českého království:

Polyxena Ludmila Eusebie Frebonia hraběnka ze Šternberka (původně baronka Švihovská z Rýzemberka),

Marie Maximiliána Eva Terezie baronka Hýzrllová z Chodů (původně Slavatová z Chlumu a Košumberka),

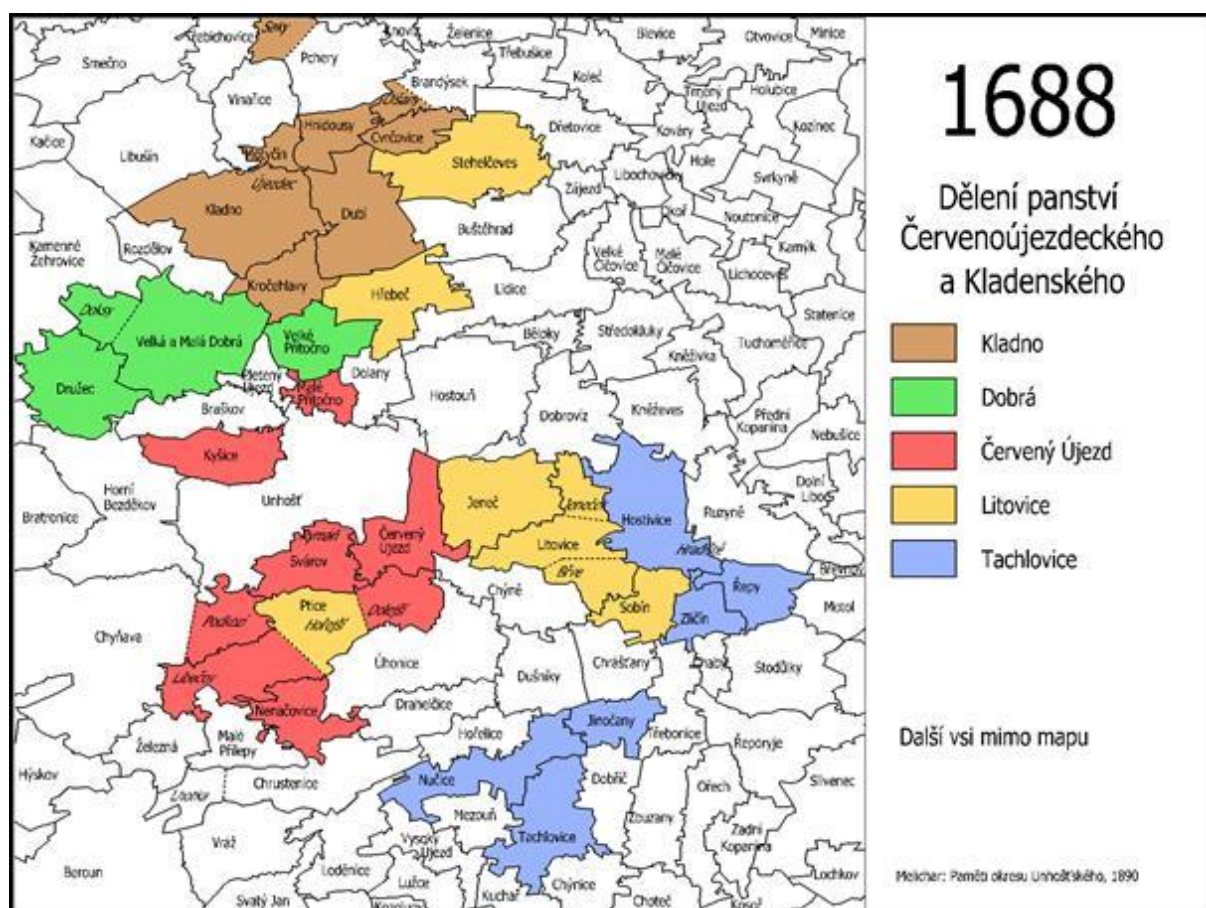
Johanna Eusebie Barbora hraběnka z Caretto – Millesimo (původně Myslíková z Hyršova),

Terezie Eleonora Alžběta hraběnka z Ugarte,

Anna Kateřina hraběnka z Magnis.

Po urovnání dlouholetých majetkových sporů si sestry Žďárské rozdělily 3. listopadu 1688 mezi sebe kladenské a červenoújezdecké panství na pět dílů:

1. díl, jenž zahrnoval kladenské panství, si vzala Marie Maxmiliana, provdaná baronka Hýzrllová z Chodů,
2. díl zůstal nejstarší sestře Polyxeně Ludmile, provdané hraběnce ze Šternberka. K dílu patřily: Dobrá hořejší, Dobrá dolejší, Doksy, Družec, Přitočno hořejší, Pozdeň, Pohořice a jiné obce,
3. díl přijala Terezie Eleonora, provdaná hraběnka z Ugarte. K němu náležely: Červený Újezd, Svárov, Rymaň, Libečov, Ptice dolejší, Nenačovice, Kyšice, Přitočno dolejší, krčma v Podkozí a krčma v Hájku,
4. díl si vzala Anna Kateřina, provdaná hraběnka z Magnis. Sem patřily: Litovice, Velký Jeneč, Malý Jeneč, Břve, Sobín, Hřebeč, Stehelčevy a dvůr v hořejších Ptích,
5. díl připadl Barboře Johanně, provdané hraběnce Caretto – Millesimo. K tomuto dílu náležely: Tachlovice, Jinočany, Zdejčina, Řepy a Hostivice.

Johanna Eusebie Barbora Caretto – Millesimo, rozená hraběnka Žďárská ze Žďáru

Po třicetileté válce se v Čechách změnila skladba šlechtických rodin. Téměř jedna třetina odešla do exilu kvůli vyznání a nahradila je vesměs zahraniční šlechta. Od roku 1688 vlastnila Johanna Barbora Caretto – Millesimo, rozená Žďárská ze Žďáru, (přibližně 1631 až 1634 – 1709) svůj díl majetku získaný po bratrovi Františku Adamovi. Dne 24. dubna 1690 prodala Terezie z Ugarte svůj díl sestře Barboře z Millesimo. Tím se spojil třetí a pátý díl. Od ní koupil oba díly roku 1697 Karel Jáchym, hrabě Breda.

Italský hraběcí rod Caretto – Millesimo však nepatřil k tradičním pobělohorským zbohatlíkům. Císař Rudolf II. přijal Štěpána z Millesima za občana království již roku 1605. Rod vlastnil Vilémov, Kardašovu Řečici, Semily, Ronov a další panství v Čechách. V erbu měli dvouhlavého orla stojícího na zlaté káře (italsky caretto). Nenápadní Carettové zastávali různé úřady. Jejich česká větev vymřela roku 1852, italská větev existuje dosud.

Říšské hraběnky byly hrdými nositelkami jména rodu Žďárských ze Žďáru, které neopomíjely ke svému vydanému jménu připojovat. Byly silně věřící a svou víru podobně jako otec a bratr projevily stavbou četných církevních objektů.

Také historie tachlovického kostela svatého Jakuba Většího je spojená s hraběnkami Žďárskými, jež chrámu Páně věnovaly v roce 1688 zvon. Okolo koruny měl latinský nápis:

„St. Jacobe, ora pro nobis.“

(Sv. Jakube, oroduj za nás).

Na jedné straně byl obraz svatého Jakuba a svaté Anny. Pod obrazem svaté Anny bylo možné přečíst:

„Stephanus Brickner Klatoviensis“

(Štěpán Brickner z Klatov).

Na protější straně byl nápis:

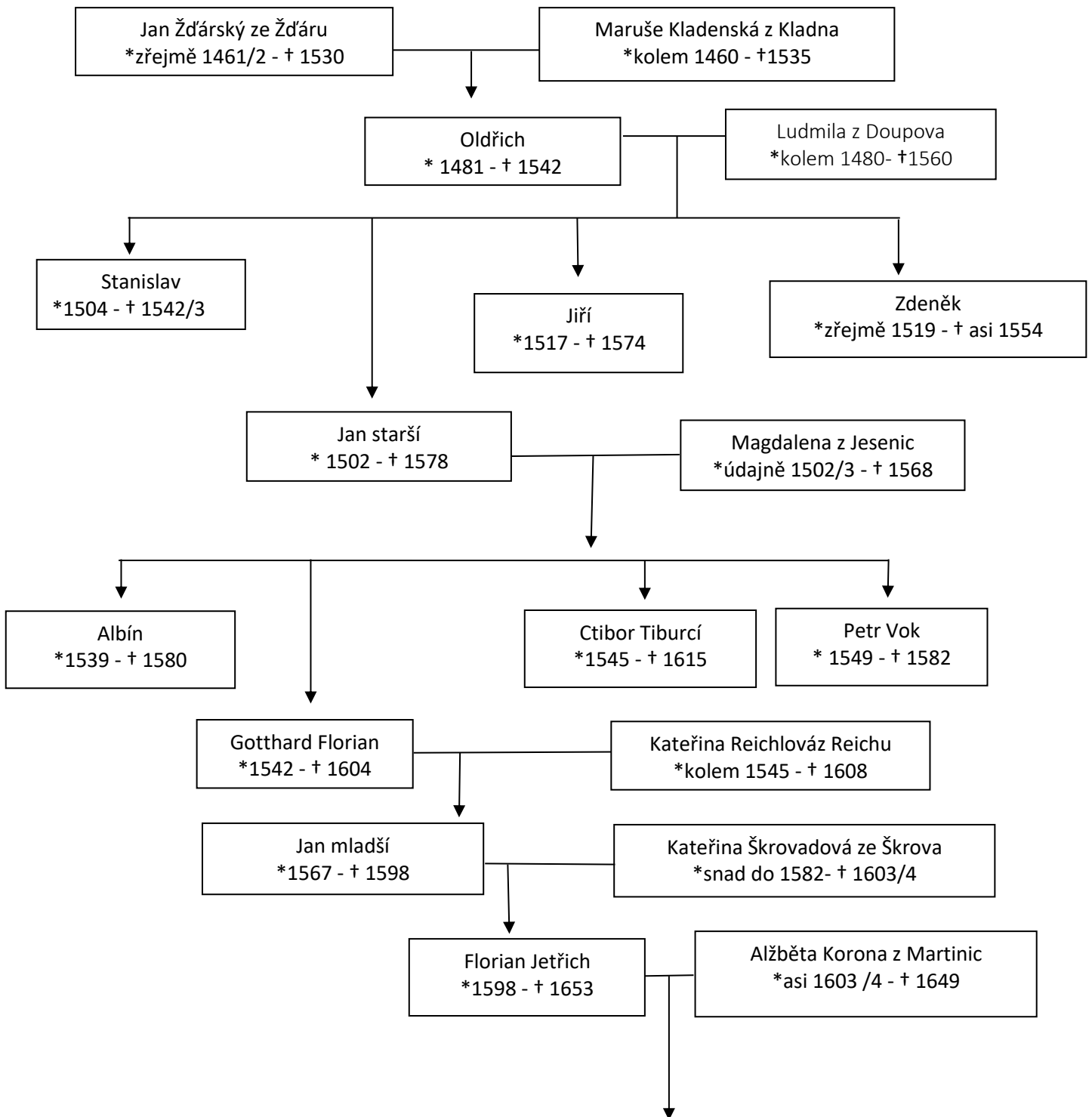
„Za panování vysoce urozených hrabinek a paní Polixeny Lidmily hrabinky za Šternbergu, Marie Maximiliany hrabinky Hysrlové, Johanny Barbory Carreto hrabinky z Millesimo, Terezie Eleonory hrabinky Ugarte a Anny Kateřiny hrabinky z Magny, vlastních sester rozených hrabinek ze Žďáru ulitý jest 1688.“

Znak Žďárských.

Farní věstník úřední pro farnost tachlovickou uvádí, že po zvonu ulitém roku 1882 a hmotnosti 205, 5 kg byl 4. srpna 1917 odebraný k vojenským účelům i menší zvon z roku 1688 o váze 108,5 kg. Veškeré snahy o to, aby starobylý zvon byl zachovaný, nebyly vyslyšené.

S postupným odchodem pěti dcer Floriana Jetřicha na věčnost sláva rodu hrabat ze Žďáru na prahu 18. století pohasla. Dědicové po hraběnkách Žďárských ze Žďáru získaný majetek v následujících letech prodávali. Druhý díl prodal Jaroslav Florián Švihovský, vlastní syn Polyxeny ze Šternberka, dne 17. srpna 1705 opět hraběti Bredovi. Další díl prodal Josef Antonín, hrabě z Magnis, dne 5. dubna 1702 Josefovi, hraběti z Vrbna, od něhož jej 17. října téhož roku koupil rovněž hrabě Breda. Byl tedy roku 1705 pánem všech čtyř dílů, které tehdy tvořily červenoújezdské panství. Z nich utvořil panství tachlovické, k němuž přikoupil a připojil roku 1727 druhou část Nenačovic, Chrustenice s Lhotkou, roku 1730 pak Hořelice, Drahelčice a Dolany.

Rod Žďárských ze Žďáru

Kateřina Marie	František Adam	Polyxena Ludmila	Ferdinand Jaroslav	Johanna Barbora	Marie Maxmiliana	Anna Kateřina	Terezie Eleonora
*kolem 1622	*1623/4	* asi 1625	* 1629	*přibližně1631	* 1633	* kolem 1635	* zřejmě 1639
† 1658	† 1670	† 1691	† v dětství	† 1709	† 1690	† 1701	† 1705

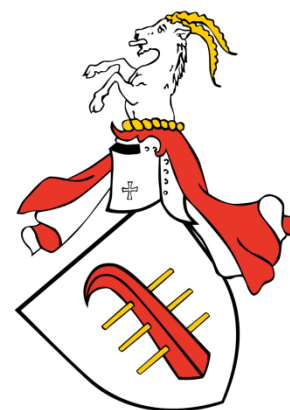
Vysvětlivka:

Děti Floriana Jetřich a Alžběty Korony - data narození sourozenců se v různých zdrojích liší. Pravopis jmen uvedených osob je v různých pramenech rozdílný a nelze s určitostí stanovit jejich správnou podobu, např. - Johana – Johanna, Magni – Magnis, Hýzrle – Hieserle, Ugarte – Ugarde, Korona – Koruna – Korunka, Gothard – Gotthard - Gebhard, z Chodů – z Chodova, z Jesenic – Jeznic – Besnic, dokonce z Chýnic, Újezd – Újezdec – Oujezdec.

TACHLOVICKÉ PANSTVÍ A C.K. VELKOSTATEK

Karel Jáchym hrabě Breda

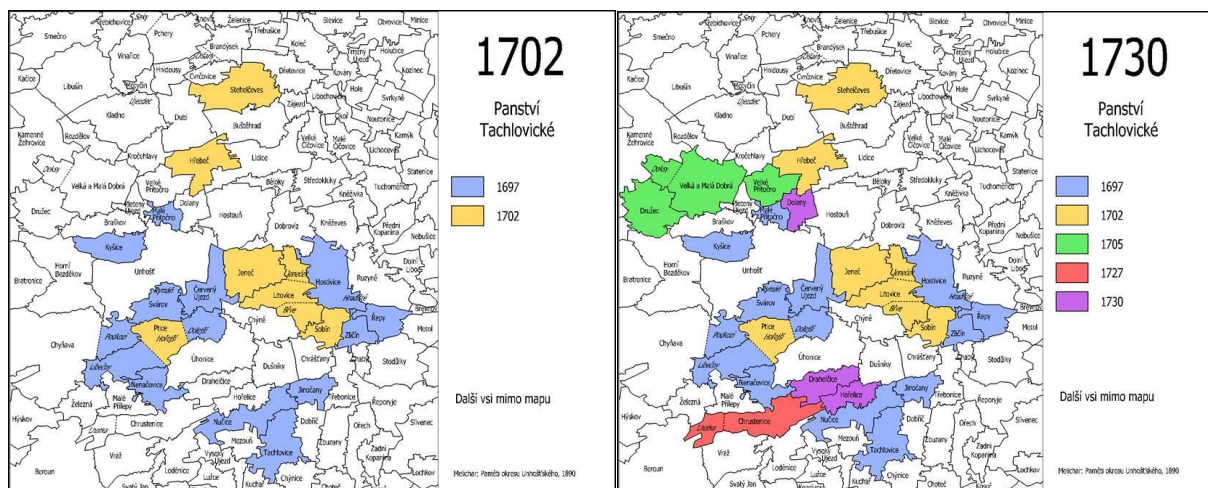
Karel Jáchym, hrabě Breda, psané také jako Bredau nebo z Bredova, (1663 – 1740), pocházel ze šlechtického rodu původně sídlícího v nizozemském městě Bredě. V 15. století se jeho předkové usadili v Braniborsku, především v okolí Špandavy. V třicetileté válce bojovali na císařské straně. Předek Karla Jáchyma, Jan Rudolf, se zúčastnil bitvy na Bílé hoře po boku bavorského vévody Maxmiliána. Za věrnost získali Bredové po zavraždění Albrechta z Valdštejna zkonfiskované panství a hrad Lemberk ve východních Čechách. V roce 1674 povýšil císař Leopold rod Bredů na hrabata.

Rod neblaze proslul krutostí k poddaným. Na bredovských panstvích proto často vznikaly selské vzpoury a mnohokrát při jejich potlačení muselo zasahovat vojsko.

Karel Jáchym, hrabě Breda, se snažil vybudovat ve výnosném kraji rozsáhlý velkostatek a skupoval části panství rodu Žďárských ze Žďáru. V roce 1697 odkoupil dědický podíl od hraběnky Johanny Barbory Caretto – Millesimo, rozené hraběnky Žďárské ze Žďáru, a od dědice po její sestře Anně Kateřině z Magni odkoupil i tento díl. V letech 1697 až 1730 vytvořil rozsáhlé tachlovické panství z čtyř dílů bývalého panství červenoújezského s připojením několika dalších vsí.

Tachlovské Panství

Zastával i významné postavení, když byl roku 1717 jedním z královských místodržících. V neblahé rodové tradici pověstné krutým nakládáním s nevojníky, pokračoval i Karel Jáchym. Byl to člověk tvrdý, lakotný a bezcitný. Utužoval na svých panstvích poddanství. Přál si mít pozemky scelené, a tak prováděl „ucelení“ gruntů. Spočívalo v tom, že kde potřeboval, zabral pole sedlákovi, za nějž mu zaplatil dvě kopy míšeňských grošů za strych bez ohledu na rozdíl v jakosti půdy. V roce 1713 se vzbouřili proti vrchnosti sedláci v panství na Kutnohorsku. Bredovi podřízení nelítostně vymáhali podle pokynů vrchnosti na poddaných poplatky, nutili je k robotování i pracím na stavbách v Praze. Tak je přiváděli na pokraj zoufalství. Ozbrojení vzbouřenci putovali do Peček, avšak ohleduplnosti nedosáhli. Naopak museli vrchnost odprosit a svého neuváženého činu litovat. Až v roce 1732, kdy si opět stěžovali na nelidské zacházení, byla po přešetření situace vyššími úřady stanovena pravidla pro panské úředníky, jimiž se mají vůči poddaným řídit. Tím došly dlouholeté tužby sedláků svého vyplnění.

V Hostivici se traduje, že když sedláci nemohli platit daně, které z nich hrabě vymáhal, dal sehnat mladé ženy na místní zámek, kde jim drábové ostříhali vlasy a ty pak Breda prodal parukáři. Podobná událost je motivem básně „Breda“, uvedené v básnické sbírce „Selské balady“ od Jaroslava Vrchlického, českého básníka, spisovatele, dramatika a překladatele.

Na polích nad obcí Hřebeč, směrem k Dolanům, vytvořil Breda panský dvůr a osadu na pozemcích, které zabavil sedlákům. Té se jinak neřeklo než Peklov, jako upomínka na pekelnou vládu hraběte. Až do dnešní doby se dochovalo pořekadlo:

*„Běda nám, běda,
koupil nás Breda,
z bohatých sedláků,
nadělá žebráků.
Běda nám, běda.“*

Pro tachlovický díl založil roku 1701 při pozemkové reformě nové pozemkové knihy. Cílem opatření bylo kromě vytvoření usedlostí „typových velikostí“ také sjednocení povinností vůči vrchnosti, dávek farářů a učitelů podle velikosti usedlosti. Není ale zjištěné, kolik pozemků „získal“ Breda od sedláků do vlastní správy.

Celý šlechtický titul zněl: *Vysoce urozený pán pan Karel Jáchym svatě římské říše, hrabě z Breda, dědic ve Špandavě, Jeho Císařské a královské katolické Milosti skutečný tajný rada, komorník, královský místodržící, většího soudu zemského přísežný v království Českém, jakožto dědičný pán na Tachlovicích, Červeném Újezdcí, Hostivici a Litovicích.*

Sídlil v Bredovském paláci na Novém Městě v Praze, později podle jeho majitelů získala ulice pojmenování Bredovská a stavba číslo popisné 936. Nyní je v ní pobočka Akademie věd ČR. Na řízení panství a dvorů zaměstnával převážně cizí úředníky a správce. Jeho panství zahrnovalo celkem 23 vsí a 9 dvorů. Vybuďoval ústřední kancelář pro správu svých statků na zámku v Hostivici, kde nechal zřídit dobře vedený hospodářský archiv. Z rozpisů robotních povinností jeho poddaných vyplývá, že tvrdě robotovali pět dní v týdnu, což mělo v té době jen málokteré panství. Nikomu neprominul žádnou částku a často i kvůli malicherným důvodům vstupoval v soudní jednání.

Breda přikupoval další vsi, věnoval se majetkovým spekulacím, jak rychle a výhodně rozšiřovat své jmění. K tachlovickému panství připojil roku 1727 druhou část Nenačovic, Chrustenice se Lhotkou, v roce 1730 pak Hořelice, Drahelčice a Dolany.

Posud se zmiňovaly pouze negativní povahové rysy osobnosti Karla Jáchyma. K jeho kladným počínům patřilo donátorství církevních staveb na svém panství. V letech 1720 – 1726, když vznikala poutní cesta z Prahy – Hradčan do kláštera s loretánskou kaplí v Hájku u Červeného Újezdu lemovaná dvaceti výklenkovými kapličkami s náboženskými obrazy uvnitř, dvě z nich, devatenáctou a dvacátou, nechal postavit hrabě Breda s manželkou na územích svých vsí Litovice a Červený Újezd. Dvacátou původně zdobily obrazy Korunovace Panny Marie a svatého Františka ve slávě nebeské. Obě se dochovaly dodnes. Devatenáctou kapli se podařilo opravit v roce 1999, dvacátou v roce 2000.

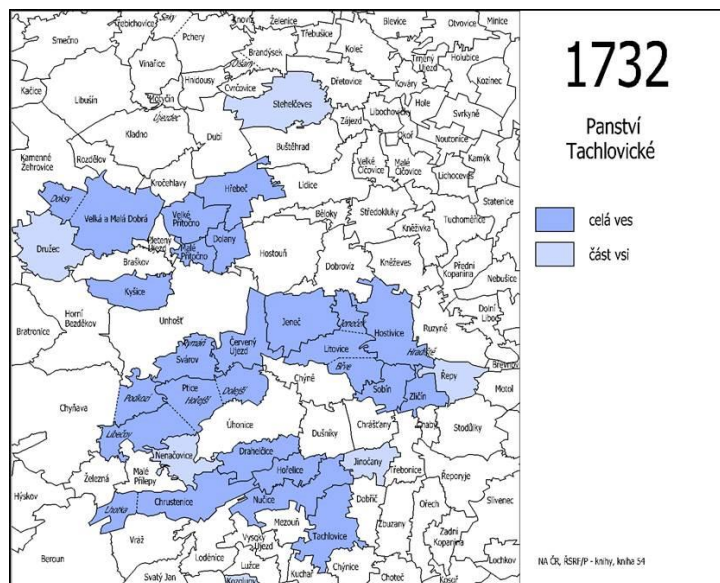
Hrabě Breda se svým obrovským majetkem chybně hospodařil, zadlužil se a musel ho prodat. Rozlehlé tachlovické panství od něj koupila roku 1732 Anna Marie Františka, velkovévodkyně toskánská. Karel Jáchym, hrabě Breda, nakonec zemřel v bídě. Rod Bredů se v 19. století odstěhoval do Dolního Rakouska.

kaple č. 20 před opravou v r. 2000

kaple č. 20 po opravě v r. 2000 u polní cesty před Hájkem

Anna Marie Františka Terezie, kněžna sasko – lauenburská, engernská a westfálská, hraběnka z Neuburgu a velkovévodkyně toskánská

Anna Marie Františka Terezie

Giovanni Gaston z Medici

Anna Marie Františka pocházela ze sasko – lauenburské větve rodu Askánců německého švábsko – franského původu, kteří vládli od 13. století v Braniborsku, Sasku – Wirtenbersku a Sasku – Lauenburku.

Julius Jindřich, vévoda sasko – lauenburský, (1586 – 1665), byl císařský vojevůdce, stoupenec Albrechta z Valdštejna. Už v r. 1617 získal majetek v severních Čechách a vytvořil zákupské panství. Jeho manželkou byla Anna Magdalena z Lobkovic. Dědictvím připadlo zákupské panství jeho synovi Juliu Františkovi, (Julius Franz von Sachsen – Lauenburg) (1641 – 1689), vévodovi sasko – lauenburskému, rovněž vojevůdci. Jeho smrtí vymřel rod sasko – lauenburský po meči, čímž zanikl vládnoucí rod ve své severoněmecké polabské zemi, kde sídlil od roku 1180. Jejich severoněmeckou državu uchvátili mocnější sousedé.

Zákupskou polovinu českých majetků obdržela jedna ze dvou pozůstalých dcer – Anna Marie Františka Terezie, narozená 13. června 1672 pravděpodobně v Ostrově u Karlových Varů, rozená kněžna sasko – lauenburská, engernská a westfálská. Jejími rodiči byli Julius František, vévoda sasko – lauenburský a Hedvika Marie Augusta Pfalz – Sulzbach (falcko – sulzbašská). Mladší sestra Františka Sibylla Augusta (1675 – 1733) se stala dědičkou zámku Ostrov nad Ohří a západočeského rodinného majetku. Když jejich otec zemřel, byly obě nezletilé, a proto císař dědičky svěřil až do plnoletosti Lobkovicům, jako poručníkům. O mladé a bohaté nevěsty projevil zájem velký počet vznešených nápadníků (prokazatelně mezi nimi byli i vojevůdce Evžen Savojský a pozdější saský a polský král August Silný). Na lobkovicím zámku v Roudnici nad Labem se konaly roku 1690 postupně dvě slavné svatby, přičemž Anna Marie se provdala za Filipa Viléma prince a falckraběte z Neuburgu, který pocházel z jedné linie rodu Wittelsbachů. Filip Vilém byl příbuzný císařovny Eleonory (švagr císaře Leopolda I.). Sňatkem se Anna Marie Františka dostala do nejvyšších společenských kruhů císařství. Choť se ihned energicky pustil do správy manželčiných statků. Toto manželství bylo šťastné a mělo i normální lidský cit. Z něho vzešly dvě dcery: Leopoldina Eleonora

Alžběta Františka Augusta narozená roku 1691 a Marie Anna Karolina Luisa Františka narozená roku 1693. Dcera Leopoldina Eleonora zemřela osm týdnů po narození své mladší sestry. Nedlouho na to zavládl v zákupském zámku opět smutek. Dne 10. dubna 1693 náhle zemřel ve věku pouhých 25 let i otec dítěte. Anně Marii bylo tehdy jen 21 let a byla rozhodnutá zůstat do konce života vdovou. Mladá žena ovšem vlastnila spolu s dcerou Marií Annou Karolínou Luisou velmi značné jmění. S pomocí panovnického domu ve Vídni byl proto pečlivě hledaný další ženich – a byl roku 1697 získán v synovi vládnoucího toskánského velkovévody Cosima III – Giovannu Gastonovi z Medici (*roku 1671). Tento manžel ze slovutného velkovévodského rodu medicejských, kteří vládli v italské Florencii od 13. století a vynikli jako jedineční podporovatelé umění všeho druhu, měl splnit ctižádostivé naděje Anny Marie Františky. Avšak – nestalo se tak! Manželský svazek se vytvořil hlavně z politických důvodů a také měl zajistit mužského potomka rodu medicejských. Sňatek byl totiž sjednaný na dálku a manželé se osobně poznali až krátce před svatbou, která se konala 2. července 1697 v Düsseldorfu. Svazek nebyl šťastný a naprosto selhal. Velkovévodský následník florentského trůnu v Zákupcích příliš vzpomínal na mnohem veselejší, slunnou Itálii. Navykl předtím světáctví a manželku zanedbával. Jan Gaston byl veselý, zahálčivý a bezuzdný marnotratník, který se nikdy nestaral o vážnější věci a chtěl jenom všestranně užívat života. Lákaly ho hry, pitky a pochybná dobrodružství. Nadto měl patrně bisexuální sklony. Přestože si s sebou přivezl četné italské služebnictvo, jejich zámky byly přeplněny hosty a kypěly hlučným životem. Pobyt v Čechách se mu ale brzy znelíbil. Tesknil po domově a Čechy pro něj představovaly „barbarskou zemi.“ Záhy se však neustálé plané radovánky přestaly líbit i jeho manželce. Projevily se rozdíly v charakterech, výchově i v názorech obou manželů. To se ovšem velmi přičilo Anně Marii Františce. Ve spojení se svou vitální, energickou, racionální a vyrovnanou manželkou mohli představovat všechno jiné, jen ne harmonický manželský pár. I Anna Marie Františka měla však také některé nedobré lidské vlastnosti. Byla to panovačná žena, zčásti mužských způsobů. Ráda divoce jezdila na koni, výtečně ovládala střelbu, často v lesích honila zvěř či naopak pořádala rozpustilé galantní slavnosti. Nebyla ani hezká, ani ošklivá. Byla však náladová. Nesnesla odporu, ale zároveň se vyznačovala dobrosrdečností, soucitem a hlubokou zbožností. Byla známá svou obecnou spravedlností, péčí o chudé. Nebyla lakomá, ale z rodových důvodů lpěla na udržení majetku. Nejlépe se cítila mezi sedláky na svých panstvích. Všechna osobně řídila a často je navštěvovala. V žádném případě si nedala mluvit do správy svých velkostatků. Hospodářství řídila nejenom s neobvyklou pedantičností, ale také s pochopením, a především se spravedlností vůči poddaným. Přísně kontrolovala úřednictvo a dbala na všeobecný pořádek a prospěch. Projevovala se jako velmi podnikavá žena a dobrá organizátorka.

zámek Zákupy

V Zákupcích přitom vedla Anna Marie Františka poměrně nákladný dvůr. V roce 1702 k němu například náleželo 112 osob. V jeho čele stál hrabě Golč. Vždycky jej tvořilo několik šlechticů a samozřejmě různí umělci, vedle předních úředníků a důstojníků malého zákupského vojska. Její knížecí dvůr měl čtyři dvorní dámy, kavalíra, sekretáře, štolbu, advokáta, lékaře, kaplana, sedm komorných, hausmistrovou, knihvedoucího, písaře, dva kameníky, kancelistu, dva zlatníky, tlumočnicka, garderobiéra, stříbrníka, kurýra, stavitele, sklepníka, kuchaře, sochaře, myslivce, číšníka, dva kuchařské pomocníky, kuchyňského písaře, dva špalírníky, cukráře, čtyři lokaje, dva hejduky, pekaře, sedláře, řezníka, truhláře, malíře, kováře, pacholka k sedlání, postilióna, čtyři švadleny, dvě ženy k mytí nádobí, dva kuchyňské, krejčího, příkládače v kuchyni, ženu na sbírání koření, topiče, tři pážata, pacholka sklepníka, dva psáře, dva pacholky u koní, starého vojáka, zahradníka, sladovníka, bažantníka, dva pomocníky a dva učně zahradníka, tři pomocné sluhy v písárně, dva rybáře, vrátného, trubače, vinařského, obročního písaře. Avšak uprostřed nákladného zámeckého dění zůstávala Anna Marie většinou osamocená a zklamaná. S druhým chotěm neměla žádné děti, ba trpěla jeho nenormální náklonností ke komorníkovi Julianu Damimu z Florencie, který ho v Čechách doprovázel. Ze všech uvedených příčin se proto mezi oběma manželky záhy rozvinuly rozmanité spory a princ se své choti stále častěji vyhýbal. Odjížděl do Prahy, anebo cestoval po Evropě. Nejčastějším cílem byly Drážďany, navštívil také Cáchy, Hamburk, Lipsko, i Benátky, a zejména Paříž, kam uprchla a kde odděleně od svého manžela žila jeho matka. Anna Marie Františka neustupovala, když manžel požadoval další a další peníze. Leckteré dluhy zaplatila, avšak brzy se proti jeho jednání začala ohrazovat.

Do vyřešení manželských neshod se zapojili i otec Jana Gastona a císař Leopold I.. Žádali Annu Marii Františku, aby přesídlila do Florencie. Ta však měla obavy z hrozícího příkoří a také doslova o vlastní život. V průběhu jednání ale císař umírá. Když princ Jan Gaston poznal, že otcovu ani svou vůli neprosadí, rozhodl se k nevyhnutelnému kroku – roku 1706 (některé zdroje uvádějí rok 1708) opustil Čechy a od té doby se již manželé neviděli. Uvádí se rovněž jiná příčina rozchodu obou šlechticů. Důvodem prý byla tragédie, ke které došlo v roce 1706.

Velkovévoda pobýval občas na zámku Svádov nedaleko Ústí nad Labem, kde se scházel s mlynářovou dcerou ze vsi Olšinky, nadanou zpěvačkou, s níž se patrně seznámil u drážďanského královského dvora. Dívka mu nakonec porodila syna. Když se však jednoho dne s dítětem v náručí a za doprovodu Damiho procházela u osady Sedlo, došlo k pokusu o únos chlapce a k postřelení matky, která zakrátko v tamní myslivně zemřela.

Osudová rána se ozvala z okraje lesa, odkud potom střelec ujel na koni. Dostihnout se ho nepodařilo, přičemž právě toho dne byla paní Anna Marie na vyjíždce jen s jediným myslivcem a vrátila se na svádovský zámek nedlouho po incidentu. Proto zoufalý vévoda, který ji z vraždy podezříval, okamžitě a navždy opustil jak svou choť, tak také její české statky a odebral se i se zachráněným dítětem do Itálie. Tam potom, jak se o záležitostech tradovalo v místních pověstech, údajně založil nový synkův rod Conte di Mulino (hrabě ze mlýna). Příslušníci tohoto rodu prý jako nejdražší relikvii chovali obraz mlynářovy dcery jako pramáti rodu.

Tento poněkud romantický příběh je některými historiky branný s pochybnostmi, protože je nedostatečně dokumentárně doložený. Mnohé napovídá, že tragédie z roku 1706 je romantickým výplodem lidové fantazie. Někteří badatelé ji proto odmítají, anebo vyslovují alespoň dílčí pochybnosti. Nebyly rovněž nalezené žádné dobové dokumenty o smrti či pohřbu zavražděné dívky, což může znamenat, že se nic nepříhodovalo, ale také že mohly být odstraněny. Jisté je, že se manželé už nikdy nesetkali.

Anna Marie Františka odolala veškerým nabídkám, aby se odebrala do Florencie, neboť se obávala intrik, či dokonce zabití. Giovanni Gaston po smrti svého otce Cosima III. usedl roku 1723 na

toskánský trůn, ovšem jako poslední vladař z rodu Medicejských. Panoval však za něho zmíněný komorník Julian Dami, a to až do roku 1737, kdy velkovévoda Gaston bez legitimních potomků zemřel. Anna Marie Františka po něm nezdělala na základě předmanželské smlouvy naprosto nic, avšak od počátku jeho panování roku 1723 užívala titul „panující velkovévodkyně Toskánská.“

zámek Hostivice.

Skutečnost, že s Janem Gastonem po jeho odchodu z Čech již nemusela žít, se stala pro ni vítanou, a to z mnoha ušlechtilých a velmi činorodých důvodů. Její potřebě samostatnosti a nezávislosti nadále nic nepřekáželo, mohla energicky a v maximální míře rozvíjet a uplatňovat své nejlepší vlastnosti a představy. Česká panství zákupská paní po celý život cílevědomě rozšiřovala a zvelebovala. Roku 1701 koupila Kladno, které však v roce 1705 opět prodala. K Horní Polici přikoupila později Žandov, Chlumín na Mělnicku s Kozomínem, dále panství Kácov a v roce 1732 dominium Tachlovice (4 575 ha) za „pakatel“ 954 166 zlatých a 40 krejcarů, celkem vlastnila 25 231 hektarů půdy. Za panování toskánské paní na tachlovickém panství nedocházelo již k tak bezpříkladnému vydírání poddaných jako za hraběte Bredy. Robotovalo se však tři až čtyři dny v týdnu na panském a všechny platy musely být splácené přesně a včas. Panství Tachlovice zahrnovalo třicet tři vesnic: Tachlovice, Družec, Doksy, Přítočno, Dobrá Hořejší i Dolejší, Červený Újezd, Svárov, Ptice, Nenačovice, Kyšice, krčmy v Podkozí a v Hájku, Velký a Malý Jeneč, Břve, Sobín, Hřebeč, Nučice, Jinočany, Zdejcín, Řepy, Hostivice a jiné obce. Úřad vrchního hejtmana pro správu panství byl ustanovený v Jenči spolu s kanceláři a archivem. K těmto velkostatkům přikupovala i další vesnice či dvory. Statky Anny Marie tvořily dostatečně pevnou ekonomickou jednotku, která vynášela potřebné prostředky na pokrytí obrovských výdajů na úpravy, rekonstrukce a rozšiřování majetku. Prakticky všude nechala budovat nové stodoly, chlévy, špýchary. Při dvorech stavěla také lepší obytné domy.

Potřebu opravdu reprezentativního sídla v Praze vyřešila vévodkyně roku 1718 koupí nemovitosti dodnes jmenovanou Toskánským palácem na Hradčanském náměstí č. p. 182/5. Palác, vystavěný Thun – Hohensteiny, se původně nazýval Thunovský.

Toskánský palác v Praze

Jedná se o čtyřkřídlou stavbu kolem vnitřního dvora, má dvojpatrové průčelí římského pojetí klasicky uměřených proporcí. Palác postavil Giacomo Antonio Canevalle na místě několika měšťanských a šlechtických domů podle projektu Jeana Baptisty Matheye. Na atice mezi altány je umístěna řada mytologických soch Jana Brokofa. Palác byl státem konfiskován v roce 1918 a připadl ministerstvu zahraničí. Ve 20. století byl několikrát opravovaný. Nejrozsáhlejší rekonstrukce proběhla v letech 1994 – 1998.

Se stoupajícími zisky vévodkyně stále více investovala do přestaveb zámků, zejména Horní Police, Zvoleněvsí, Svádova, Kácova, Hostivice a naposledy Buštěhradu. Rozšířila město Zákupy a v letech 1720 – 1730 zbudovala nový zámek v Ploskovicích, své nejpamátnější dílo, které se vyrovnalo přepychovým stavbám zahraniční šlechty se srovnatelným luxusním vybavením.

Honosná rezidence v dynamickém barokním až zdobném rokokovém slohu je po právu označovaná jako „Malé Versailles.“ Jejím architektem byl pravděpodobně Kilián Ignác Dientzenhofer. Podle odborných zjištění byl jím zřejmě Václav Špaček, dvorní stavitel Anny Marie Františky.

Jednopatrový zámek byl čtvercového půdorysu s hlavními osami do čtyř světových stran. Otevřené arkádové galerie vycházely z přízemního vestibulu na dvě strany, s mírnými oblouky mu dodávaly lehkost a vznešenost. Autoři fresek ve vestibulu se inspirovali vodní mytologií. Zámku přidávaly na atraktivitě různé terasy a kryté chodby. Okrasná zahrada ve francouzském stylu oplývala upravenými květinovými záhony, umně stříhanými živými ploty a vodními prvky: kašnami, vodotrysky, jezírky. Stavba zámku byla velmi nákladná a prý stála přes milion zlatých. Protože vévodkyně chtěla všechny okolnosti stavby utajit, spálila veškeré účty, aby nebyla nařčená z marnotratnosti, takže nejsou známé přesné údaje o trvání stavby, ani o architektovi.

Doklady pocházející z roku 1725 se už jen týkají dokončovacích prací.

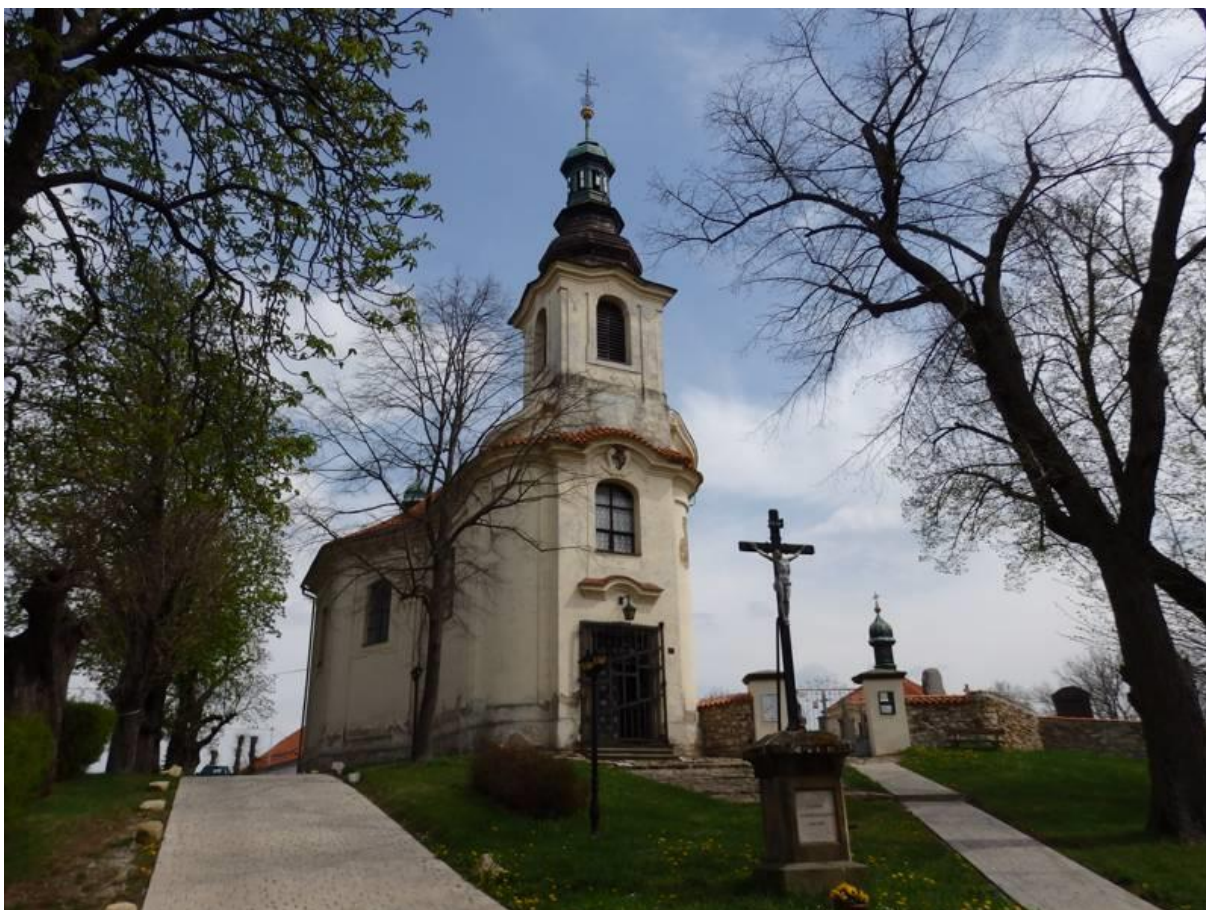
zámek Ploskovice

Všechny nespočetné stavby či akce vyžadovaly samozřejmě mnoho finančních prostředků, které mohly vzejít jen z práce poddaných. Velkovévodkyně byla známá svou spravedlivostí a péčí o chudé a nemocné. Protože za jejího života byla toskánská panství dobře spravovaná, venkovskému lidu se na nich většinou dobře dařilo. Přesto docházelo i na statcích zákupské vrchnosti k občasné nespokojenosti. Stalo se tak roku 1706 na Cvikovsku, když tam vévodkyně zakázala pátrat po ložiskách stříbra. K bouři proti robotě došlo roku 1738 v Zákupích a v Ploskovicích. Tehdy pozvala k potlačení rebelie 150 vojáků z Prahy a sama se uchýlila do Tachlovic.

Kromě zámku v Ploskovicích cílevědomě dobudovala Zákupy jako své ústřední zámecké a městské sídlo. Na všech panstvích dále zlepšovala dvory, mlýny, myslivny a mosty. Jen v samotném Kácově v letech 1726 – 1741 zřídila radnici, školu, zavedla do kašny na náměstí vodovod, nechala postavit mariánské sousoší, most přes řeku Sázavu a zrekonstruovat kostel.

Při rozsáhlé stavební činnosti a nádheře, kterou se Anna Marie Františka ráda obklopovala, nezapomínala ani na církve. Byla velice zbožnou a věrnou katoličkou, což prokazovala mnoha nákladnými nadacemi a skutky. Zpočátku prováděla jen menší církevní stavby, avšak později dávala téměř od základu přebudovávat téměř všechny kostely na svých panstvích. Vynikající barokní podobu si tyto sakrální stánky na území někdejších toskánských velkostatků uchovaly dodnes ve Cvikově, Chlumíně, Zeměchách, Zvoleněvsi, Tachlovicích a jinde.

Velkovévodkyně vybavovala svatostánky různým potřebným zařízením, často nemalé umělecké hodnoty. Kostel svatého Jakuba Většího v Tachlovicích nechala v letech 1740 – 1742 přestavět do barokní podoby. Z původní gotické stavby zůstalo pouze kněžiště. Kostelu věnovala ostatky svaté Konstancie.

kostel svatého Jakuba Většího v Tachlovicích

Ostatky svatých nechala přivést z Říma do kostelů v Čechách na velbloudech, kteří byli po léta ustájeni v Zákupcích a vzbuzovali u lidu velkou pozornost, právě tak jako opice, již si velkovévodkyně dlouho držela na zámku.

Zákupská paní se zúčastňovala prosebných poutí, které absolvovala pěšky a různých procesí. Rozvíjela i rozsáhlou charitativní činnost.

Roku 1737 byl v poutním areálu Hájek u Červeného Újezdu postavený nový oltář Panny Marie Pasovské nákladem Anny Marie Františky, velkovévodkyně toskánské, majitelky tachlovického panství, s ostatky svatého Justina, mučedníka, též velkovévodkyní darovanými, jež sem byly ve slavném procesí dopravené na nosítkách nesených mezky. Sama velkovévodkyně se průvodu osobně zúčastnila, provázena četným komonstvem. Kaple s oltářem se nazývá Toskánská. Ve stejném roce byla nákladem Anny Marie Františky velkovévodkyně toskánské postavená v Litovicích výklenková kaple jako součást poutní cesty z Prahy do Hájku. Ačkoliv byla z celkového počtu dvaceti kapliček postavená jako poslední, do současnosti se nedochovala, jelikož v 19. století musela ustoupit rozšíření okolní komunikace.

Ačkoliv velkovévodkyně vlastnila obrovský majetek, byla obklopená blahobytem, dařilo se jí realizovat své představy, zdárně si vedla v řízení svých panství, osobní život poznamenaly bolestné ztráty bližních. Annu Marii Františku krutě zasáhla v roce 1733 smrt její mladší sestry Františky Sibylly Marie Augusty Neuburské, bádenské markraběnky, provdané za Ludvíka Viléma I. bádenského, císařského generála. Obě sestry si byly velmi blízké. O pět let později zemřel Ferdinand Bavorský z rodu Wittelsbachů, císařský generál, syn bavorského kurfiřta Maxmiliána II. a Terezy Sobieské, vnuk polského krále Jana III. Sobieského, jenž byl manželem jediné dcery velkovévodkyně Anny

Marie Františky. Ovdovělá Marie Anna Karolína se proto přestěhovala do Zákup, kde žila s matkou až do jejího úmrtí.

Velkovévodkyně Anna Marie Františka Toskánská zemřela ve věku nedožitých sedmdesáti let 15. října 1741 v Zákupěch, kde je pohřbená v kryptě pod sakristií děkanského chrámu svatých Fabiána a Šebestiána vedle svého prvního manžela Filipa, oděná do prostého roucha celestýnky. Uchovalo se jen málo osobních památek na velkovévodkyni toskánskou. Na zámku v Zákupěch je vystavený kufřík s potřebami na vyšívání, neboť touto činností se ráda zabývala.

Zločin z roku 1706, jehož vyšetřování navzdory své vrchnostenské povinnosti dala zastavit, nebyl za jejího života nikdy objasněn a zůstal nepotrestaný. Nábožnost, které se potom oddávala, však spolu s dalšími okolnostmi podpořila vznik dohadů a posléze téměř jistoty o její přímé vině na tragické události, na smrti mlynářské dcerky a mladé matky z Olšinek.

Anna Marie Františka, velkovévodkyně toskánská, byla v době, kdy žila, významnou a mimořádně činorodou šlechtičnou Českého království. Proslula zbožností a moderní, často velmi nákladnou přestavbou svých sídel.

Po smrti matky zdělila všechna panství její jediná dcera Marie Anna Karolína, manželka Ferdinanda Maria, vévody bavorského z rodu Wittelsbachů.

Erb Anny Marie Františky, princezny sasko – lauenburské, ergernské a vestfálské

Čtvrcený štít, 1. a 4. pole devětkrát zlato černě vodorovně dělené s kosou zelenou routovou korunou (Sasko); 2. pole modré se zlatou orlicí (falckrabě saský); 3. pole stříbrné se třemi červenými kusadly brouka roháče (hrabství Ergern). Tento erb po otci, jehož štít někdy drží jako štítonoši dva zlatí odvrácení lvi (s hlavami obrácenými k divákovi nebo dozadu), helmy nad otcovým znakem někdy nahrazuje vévodská koruna. Toto provedení erbu užívala kněžna na všech svých stavbách i v letech, kdy jí po sňatku s velkovévodou Janem Gastonem III. toskánským náležel velkovévodský titul i znak. Proto je tento znak i na Toskánském paláci v Praze na Hradčanském náměstí, na průčelí buštěhradského zámku i na mnoha dalších stavbách. V Tachlovicích se tento erb nachází nad hlavním vchodem do kostela svatého Jakuba Většího.

Vysvětlivka:

Routa vonná je původem jihoevropská bylina. Věneček z routy je známý z literatury českých klasiků jako symbol smutku. Jak k této symbolice statná, až jeden metr vysoká rostlina přišla, není známo. V každém případě je zajímavé, že se už ve středověku pěstovala na zahrádkách bylinkářů jednak jako léčivá rostlina, jednak jako koření, navzdory tomu, že je ve větších dávkách jedovatá. Farmaceutický průmysl dodnes využívá rutinu a alkaloidů v ní obsažených k výrobě léků působících příznivě na nervový systém a odstraňující bolesti hlavy.

Marie Anna Karolina Neuburská

Po Anně Marii Františce velkovévodkyni toskánské zdělila majetek včetně tachlovického panství v roce 1741 její jediná dcera z prvního manželství, Marie Anna Karolina (1695 – 1751). V roce 1719 se provdala za bavorského prince Ferdinanda, z rodu Wittelsbachů, syna bavorského kurfiřta Maxmiliána II, císařského generála. V době dědictví byla již vévodkyně bavorská ovdovělá.

Po úmrtí manžela v roce 1733 se přestěhovala k matce na zámek do Zákup. Na jejich přání provedl stavitel Václav Špaček přestavbu dvora v Tachlovicích a zřejmě se také podílel na přestavbě tachlovického kostela svatého Jakuba Většího v letech 1740 – 1742.

Po deseti letech pobytu v Čechách musela zemi opustit na příkaz císařovny Marie Terezie, protože upadla v její nemilost pro podezření z tajného spojení se svým švagrem Karlem VII. Bavorským, protivníkem panovnice. Odešla do Žitavy a do Čech se vrátila v roce 1747. Zemřela roku 1751 při cestě do Vestfálska v Ahausu.

Majetek zdědil nejstarší z jejich tří dětí - syn Klement Maria de Paula.

Klement František de Paula, kurfiřt bavorský

Po polovině 18. století (1751 – 1770) vlastnil tachlovické panství syn Marie Anny Karoliny Klement František de Paula, bavorský kurfiřt a vévoda. Ten se o své velkostatky v Čechách málo staral. Byl státník a voják. Zemřel bez potomků (jeho děti se nedožily dospělého věku) roku 1770.

Maxmilian III. Josef kurfiřt bavorský

Dědictví přešlo v roce 1770 na jeho příbuzného (bratranec), kterým byl Maxmilián III. Josef, vévoda bavorský z vládnoucího rodu Wittelsbachů, jenž zemřel roku 1777 a nezanechal dědiců.

Karel II. August velkovévoda zweibrückenský

Majetek zdědil roku 1777 Karel II. August, vévoda zweibrückenský z vedlejší větve Wittelsbachů, který ho roku 1784 pronajal Kristianovi Augustovi vévodovi valdeckému.

Kristian August vévoda valdecký

Karel August vévoda valdecký užíval tachlovické panství v letech 1784 – 1790. V některých dokumentech se uvádí, že Kristian August měl panství pouze pronajaté, v jiných, že za prodaný majetek nedostal vévoda Karel August zapláceno, a proto jej převzal zpět.

Karel II. August velkovévoda zweibrückenský

V roce 1790 připadlo tachlovické panství podle smlouvy opět Karlu II. Augustovi, který zemřel roku 1795 bez legitimních potomků a panství odkázal svému bratrovi Maxmilianu Josefovi, bavorskému kurfiřtovi.

Maxmilian Josef kurfiřt bavorský

Maxmilianu Josefovi náležel majetek v letech 1795 – 1805. Když se roku 1806 stal bavorským králem, postoupil všechny zweibrückenské statky v Čechách Ferdinandovi, tehdy arcivévodovi salcburskému a od roku 1814 velkovévodovi toskánskému. Majetek se tímto dostal do vlastnictví habsbursko – lotrinského rodu.

Ferdinand, arcivévoda, kurfiřt salcburský, od r. 1814 velkovévoda toskánský

Vlastnil tachlovické panství v období let 1805 – 1824.

Leopold, arcivévoda rakouský a velkovévoda toskánský

Po Ferdinandovi je zdědil a spravoval v letech 1824 – 1842 jeho syn Leopold, arcivévoda rakouský a velkovévoda toskánský, který se po Josefu II. stal rakouským císařem Leopoldem II.. Po něm v roce 1792 nastoupil na trůn syn František I., (1792 – 1865) král uherský a český, 1804 – 1835 císař rakouský.

Dědictví přešlo na jeho bratrance Maxmiliána I. Josefa, vévodu ze Zweibrückenu, pozdějšího prvního bavorského krále. Ten se smlouvou z roku 1802 vzdal svých českých panství ve prospěch bratra císaře Františka, rakouského vévody a toskánského velkovévody Ferdinanda.

Ferdinand I. Dobrotivý, císař rakouský

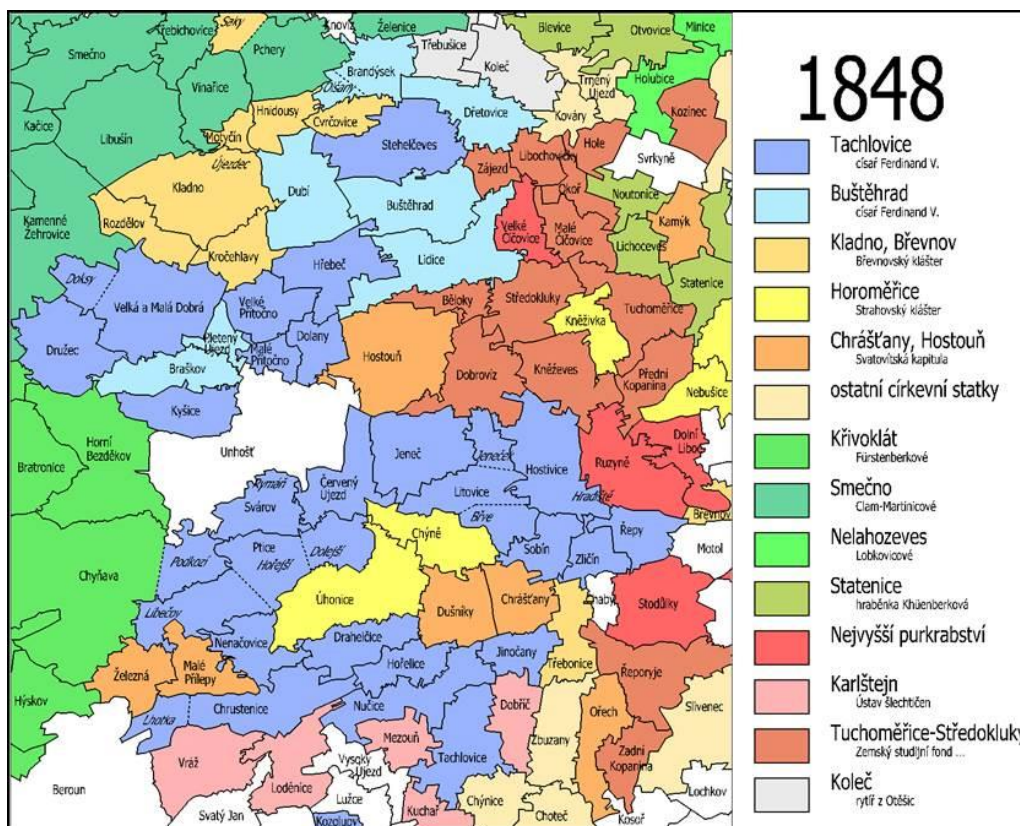
nástupce císaře Františka Josefa I.

Tachlovické panství připadlo roku 1847 císaři Ferdinandovi I. Dobrotivému (1793 – 1875) jako osobní majetek.

Roku 1848 si císař Ferdinand zvolil za své sídlo Pražský hrad a za letní rezidence Zákupy a Ploskovice.

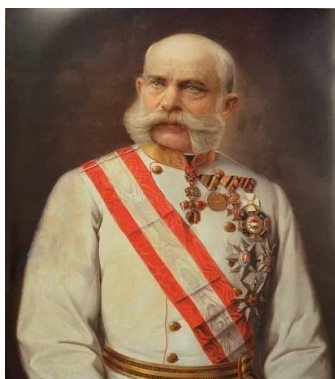
Tachlovické panství, náležející tehdy do Rakovnického kraje, se dostalo do majetku dalších rakouských císařů na základě rodinných dohod, které se staly součástí závěrečných akt vídeňského kongresu roku 1847.

Po úmrtí císaře Ferdinanda I. 29. června 1875 přešel jeho majetek z bývalého tachlovického panství na jeho

Tachlovické panství a okolí

František Josef I., císař rakouský

V letech 1875 – 1916 patřilo k tachlovickému dominiu dvacet osm vesnic a pozemky o rozloze 4 551 hektarů. Hospodařilo se na patnácti dvorech s dvanácti ovčíný, lesy se dělily na tři polesí, zámky stály v Hostivici a Hořelici. Z průmyslových zařízení plynuly zisky od dvou pivovarů, jedné vinopalny, dvou vápenic, čtyř potašáren, tří pil, třinácti mlýnů, dvou cihelen, dolu na železnou rudu, vysoké pece a hamru. Tachlovické panství spadalo do majetku císaře Františka Josefa I. (1830 – 1916).

Karel I., císař rakouský

V letech 1916 – 1918 vlastnil majetek poslední habsburský monarcha Karel I., (1887 – 1922), tedy až do zániku rakousko – uherské říše. Jeho zestátnění definitivně potvrdila saint – germainská smlouva z 10. září 1919. Československý parlament pak konfiskaci potvrdil v zákonu 354/1921 sb..

Časový přehled majitelů vsi Tachlovic:

1234 – Gebhhard z Tachlovic
kolem r. 1350 – Tomáš, syn Bernarda, pražského měšťana
od r. 1357 – Konrád Klementer, pražský měšťan, (polovice dvora)
??? – Oldřich Příbramský (druhá polovice dvora)
1362 – Šimon Klementer, vlastnil celý dvůr, staroměstský pražský konšel
kolem r. 1420 – Jan Student z Tachlovic
1422 – 1434 – Oldra ze Zhudovic (držitel)
kolem poloviny 15. století – Bušek z Tachlovic a syn rovněž Bušek
2. polovina 15. století - Přech z Kladna
asi 1523 – 1543 – Zdeněk Kladenský z Kladna
1543 – 1547 – společně Jan, Jiří a Zdeněk Žďárský ze Žďáru
1547/9 – 1566 (1570) - Jan starší Žďárský ze Žďáru
1570 - 1580 – Albín Žďárský ze Žďáru
1580 – asi 1595 - Gotthard Florian Žďárský ze Žďáru
asi 1595 – 1598 – Jan mladší Žďárský ze Žďáru, na Červeném Újezdu a Tachlovicích
1598 – 1653 – Florian Jetřich Žďárský ze Žďáru
1653 – 1670 – František Adam Eusebius Žďárský ze Žďáru
1670 – 1688 – spory o majetek Žďárských
1688 - 1697 – Barbora Johanna Caretto – Millesimo, rozená Žďárská ze Žďáru

Časový přehled majitelů tachlovického panství a c.k. velkostatku

1697 – 1732	Karel Jáchym hrabě Breda
1732 – 1741	Anna Marie velkovévodkyně toskánská
1741 – 1751	Marie Anna Karolina vévodkyně bavorská
1751 – 1770	Klement František de Paula, kurfiřt bavorský
1770 – 1777	Maxmilian III. Josef kurfiřt bavorský
1777 – 1784	Karel II. August velkovévoda zweibrückenský
1784 – 1790	Kristian August vévoda valdecký

1790 – 1795	Karel II. August vévoda zweibrückenský
1795 – 1805	Maxmilian III. Josef kurfiřt bavorský
1805 – 1824	Ferdinand, arcivévoda, kurfiřt salcburský a od 1814 velkovévoda toskánský
1824 – 1847	Leopold, arcivévoda rakouský a velkovévoda toskánský
1847 – 1875	Ferdinand I. Dobrotivý, rakouský císař
1875 – 1916	František Josef I., rakouský císař
1916 – 1918	Karel I., rakouský císař

Podle jiných zdrojů zdědil panství po Karolíně její syn Klement František, ten odkázal majetek strýci Maxmiliánu Josefovi, bavorskému kurfiřtovi, jímž rod roku 1777 vymřel. Majetek přešel na Karla II. Augusta, vévodu zweibrückenského, který vše prodal Kristianu Augustovi, knížeti valdeckému. Roku 1790 obdržel Karel zpět statky a po jeho smrti 1795 dostal panství jeho bratr Maxmilian Josef, kurfiřt bavorský. Ten se po Vídeňském míru stal králem a statky v Čechách přepustil arcivévodovi Ferdinandovi, solnohradskému kurfiřtovi a od roku 1814 velkovévodovi toskánskému. Po Ferdinandovi majetek dědil jeho syn Leopold, rakouský arcikníže a toskánský velkovévoda. Leopold II. prodal v roce 1847 panství v Čechách odstoupivšímu císaři Ferdinandovi V..

Zdroje

archiv kroniky obce Tachlovice

František Melichar: Paměti okresu unhošťského, 1890

August Sedláček: Hrady, zámky a tvrze království českého, Praha 1905, 1923

Josef Klempera: 750 let Tachlovic, vydal MNV Tachlovice, r. 1984

Josef Klempera: Tachlovice – historie a současnost, vydal Obecní úřad v Tachlovicích, 2006

Hynek Fridrich: Žďárští ze Žďáru (osudy šlechtického rodu na Kladensku) diplomová práce Univerzita Karlova Praha, Ústav českých dějin; Kladno 2008

Alois Bláha: Kronika obce Mezouň, 1. díl 1922 – 1967

Pavel Koblasa: Tachlovické panství v držení rakouských císařů; studie, Národní archiv

Jan Žižka: Dvory bývalých císařských soukromých statků ve středních Čechách; Památky středních Čech; časopis Státního památkového ústavu středních Čech 16/1; 2001

Vladimír Vaníček: Rodová strategie a kšafy rodiny Žďárských; diplomová práce na Filosofické fakulty Univerzity Hradec Králové, 2015

Hostivická historie – internetové stránky:

zápisy v deskách zemských včetně dělení panství kladenského a červenoújezdeckého mezi sestry rozené ze Žďáru v roce 1688 – svazek č. 11 řady B Pramenů k hostivické historii

- panské knihy – urbáře a popisy panství – řada P Pramenů k hostivické historii

- soupisy poddaných celého panství – řada O Pramenů k hostivické historii

Sasko-lauenburští vévodové - Ploskovice

zamek-ploskovice.cz/o-zamku/sasko-lauenbursti-vevodov

Historická šlechta

<https://www.historickaslechta.cz/osobnosti/sasko-lauenburska-anna-marie-frantiska-1672-%e2%80%a0-1741/>

Tachlovické panství – Hostivická historie

<http://www.hostivickahistorie.cz/tachlovickepanstvi/breda.html>

Tachlovice
L. P. 2023

Ludmila Žáková
kronikářka